

חֹדֶשׁ קִסְלֵב
חֹדֶשׁ טֵבֵת
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Kresba Carolina Sidon.

Nes gadol haja šam – velký zázrak stal se tam.

CHANUKA SAMEACH

ŘÍJNOVÉ ZASEDÁNÍ RADY FŽO

Na pořadu jednání Rady FŽO dne 24. 10., kterého se účastnilo 25 řádných členů, bylo celkem deset bodů. V rámci kontroly zápisu z minulé schůze byla projednána směrnice FŽO č. 10 o dokladech federace a přístupu k nim. Návrh předložil předseda FŽO.

Hlasování: pro 15, proti 4, zdrželi se 3 – **směrnice č. 10 byla schválena.**

Bod č. 2: Projednání konečného návrhu statutu FŽO a hlasování o něm je podrobně rozveden na str. 3.

Hlasování: pro 20, proti 4, zdržel se 1. – **Statut FŽO byl schválen.**

Bod č. 3: Projednání návrhu smlouvy mezi FŽO a ŽO Praha o způsobu obsazování lůžek, vyhrazených pro mimopražské ŽO v Domově seniorů Hagibor.

Smlouva zajišťuje FŽO přednostní obsazení šesti lůžek v Domově seniorů a stanovuje kritéria pro umístění v tomto zařízení. Návrh smlouvy byl jednomyslně **schválen** s tím, že ji prezidium dopracuje co do termínu rezervování neobsazených lůžek a několika dalších detailů.

Bod č. 4: Stipendia FŽO (projednání návrhu prezidia). Úmysl federace udělovat stipendia byl podpořen. Kritéria, která vyšla z jednání zástupců FŽO, Unie židovské mládeže a dozorčí rady ŽM, uložila rada prezidia dopracovat tak, aby mohla být schválena na jejím prosincovém zasedání. Podle takto schválených pravidel budou udělována stipendia od roku 2008.

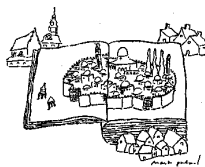
Bod č. 5: Majetkové převody v Meclově a Bučovicích. Synagogu získala obec Meclov od ŽO Plzeň koupí už před několika desetiletími. Převod tehdy nebyl zaregistrován. V současné době obec začala synagogu, která není památkově chráněná a je ve špatném stavebním stavu, opravovat a žádá o souhlas s majetkovým převodem. V Bučovicích se jedná o zájem města využít část pozemku, který sousedí se hřbitovem. Z výtěžku – a s další pomocí města by mohl být upraven a udržován zdejší židovský hřbitov. Vrchní rabinát nemá námitek.

Hlasování: pro 24, 1 se zdržel – **oba záměry schváleny.**

Bod č. 6: Stanovení klíče pro rozdělení daru Židovského muzea v Praze pro rok 2008. Od roku 2005 poskytuje ŽMP z výsledků svého hospodaření FŽO dar, určený na rozvoj židovských obcí a organizací v ní sdružených. Rada rozhodla rozdělit dar podle stejného klíče jako v minulých letech – část určenou pro ŽO stejným dílem, pro přidružené organizace podle poměru, stanoveného v r. 2006. Hlasování: pro 19, proti 3, zdrželi se 2 – **usnesení bylo přijato.**

Bod č. 7: Zpráva o čerpání rozpočtu FŽO za III. Q 2007. Konstatováno, že výdaje i příjmy v r. 2007 odpovídají rozpočtu. Rada vzala informaci na vědomí bez připomínek.

AKTUALITY

Bod č. 8: Stanovení harmonogramu přípravy rozpočtu na rok 2008. Do 15. 11. bude vypracován návrh rozpočtu a rozeslán členům rady, do 30.11. bude lhůta pro připomínky, do 10.12. bude rozeslán rozpočet se zapracovanými připomínkami, prosincová rada by měla rozpočet projednat a schválit.

Hlasování: přítomno 24, pro 24 – **návrh schválen jednomyslně.**

Bod č. 9: Informace o pokračování sociálního a památkového projektu v roce 2008. Pro pokračování obou dlouhodobých projektů, probíhajících v rámci FŽO, se vyslovili předsedové jednotlivých ŽO i prezidium. Na základě toho byly podány příslušné žádosti o granty u NFOH.

Bod č. 10: Různé. Bylo projednáno doporučení kandidáta FŽO do správní rady Ústavu pro studium totalitních režimů, jak k tomu vyzval Senát. Prezidium navrhlo pana Petra Broda. J. Nováková přišla s protinávrhem doporučit P. Broda a T. Jelínka.

Hlasování o protinávrhu: pro 1, proti 16, zdrželo se 8 – **návrh nebyl přijat.** Hlasování o návrhu prezidia: **návrh přijat jednomyslně.** FŽO zašle v termínu do Senátu dopis s kandidaturou Petra Broda.

Rada FŽO dále jednomyslně podpořila kandidaturu Nicholase Wintona na udělení Nobelovy ceny míru. *jd*

WINTON A ČEŠTÍ STUDENTI

Víc než 32 tisíc českých studentů podepsalo petici, která navrhuje Nicholase Wintona (98) na Nobelovu cenu míru. Kandidaturu slíbil podpořit ministr zahraničí K. Schwarzenberg, který Wintona při jeho říjnové návštěvě Prahy doprovodil na setkání se studenty. Dva a půl tisíce mladých lidí Wintonovi připravilo ovace, jež vyvrcholily ve chvíli, kdy v potměšném sále rozsvítili své mobilní telefony. „Byl to symbol úcty moderní generace k muži, který před válkou jako by mimochodem zachránil 669 mladých životů,“ psala média. *tp*

OZNÁMENÍ VRCHNÍHO ZEMSKÉHO RABINÁTU

Federace židovských obcí organizuje v příštím roce kurz pro budoucí synagogální kantory a pro *balej tefila* (předříkávače modliteb)

pod vedením rabi Michaela Dushinského. Kurz je určen pro pražské i mimopražské členy ŽO, popřípadě členy dalších židovských organizací, kteří mají jazykové, talentové i osobní předpoklady pro takovou činnost. Zájemci se mohou registrovat na vrchním zemském a pražském rabinátu v Praze 1, Maiselova 18 písemně nebo prostřednictvím e-mailu (Mgr. Alžběta Nováková).

Během prosince nebo nejpозději začátkem ledna se uskuteční informační schůzka, při níž dostanou zájemci veškeré informace o konkrétní podobě a průběhu kurzu. V případě, že prokáží základní předpoklady, budou zařazeni do vlastní výuky. Dny i hodiny vyučování je možné stanovit podle možností přijatých zájemců. Je také možné kurz rozdělit na intenzivní a dálkový. *an*

VÝSTAVA O HAGIBORU

Pro výstavu plánovanou k otevření Domova sociální péče Hagibor hledáme fotografie, obrázky, dokumenty, artefakty a také vzpomínky pamětníků týkající se části Prahy známé pod názvem Hagibor. Chceme zachytit celou jeho historii od dob zakoupení pozemku přes meziválečnou sportovní slávu, válečný koncentrák a poválečnou ubytovnu pro uprchlíky z Polska až po současnost. Autorem a kurátorem výstavy je Martin Šmok. Originály, které poskytnete, ihned po zdokumentování pro výstavu vrátíme. Kontaktujte: sekretariát Židovské obce v Praze, telefon 224 800 812-13. *žop*

IZRAELSKÝ FILMOVÝ KLUB

Česká unie židovské mládeže ve spolupráci s Velvyslanectvím Státu Izrael a Židovskou obcí v Praze si vás dovolují pozvat na promítání kultovního izraelského snímku *Kopec Halfon se nehlásí*. Koná se v úterý 11. 12., v hlavním sále ŽOP od 19.00. České a anglické titulky, občerstvení, vstup volný. Prosím, potvrďte účast na info@cuzm.org. *pm*

Z OBSAHU:

Byl schválen Statut FŽO 3
Sidry na tento měsíc 4–5
Rozhovor s diplomatem
Zivem Nevo Kulmanem 6–7
Ze soboty na neděli:
o událostech dne 10. 11. 8–9
Bedřich Feigl se vrací 10–11
Podzim 2007 na Slovensku 12–13
Frejkové cesta časem 13
Cl. Sinclair: Jak jsme hráli
s Wingate 14–15
Osudy českých a německých filmařů
za nacistů (II) 16–17
Přehled českého tisku 18
Izrael: Židovský stát jako zločin 19
Zprávy z kultury 21
Zprávy z obcí 23

Ustavující zasedání Rady Federace židovských obcí (FŽO) pro volební období 2004–2008 se uskutečnilo až v březnu 2005. Zpoždění zaviniuly konflikty v pražské obci, které vyústily v odvolání předsedy, vedení i řady zástupců této obce ve federaci na sklonku roku 2004. Tehdy se ukázalo, jak důležitou roli mají stanovy a formulace pravidel, jimiž se židovské obce a federace řídí, v obdobích, kdy se z rozhodování o obecních věcech vytrácí snaha o konsenzus a na pořadu dne je tvrdá konfrontace. Za takové situace se prosazuje pojetí, podle něhož to základní a nejdůležitější pro život a fungování obcí je znění příslušného paragrafu a konstrukce, kterou lze na jeho výkladu vybudovat. A tehdy také vycházejí najevo nejrůznější technické i věcné nedostatky stanov a volebních řádů, jimiž se předtím bez problémů a uspokojivě řídily obce po desítky let, protože – po pravdě řečeno – je nikdo moc nečetl a nezabýval se jimi. Prostě to nebylo zapotřebí.

DŮVODY ZMĚN

Troufám si říci, že většina předpisů a paragrafů je formulována zejména pro situace a období krizí a konfliktů, kdy se lidé nebo instituce nejsou schopni dohodnout na základě převažujícího společného zájmu a dobré vůle. Pak je tu ale vždy několik základních ustanovení, která dávají každému společenství rámec a vymezení, jež úzce souvisí s jeho posláním a smyslem a také se způsobem, jak zajistit jeho uspokojivé a obecně přijatelné fungování. Občas, pokud to okolnosti a stav věcí vyžadují, vznikne všeobecná potřeba a přání podrobit stanovy, a tedy konstituci revizi, pokusit se je vylepšit po stránce formální i obsahové a také, je-li to obecnější očekávání, otevřít diskusi o tom, zda zachovat, či uvolnit některý ze základních principů, který byl do té doby zcela nesporný.

Rada prezidium FŽO se začaly statuty federace a eventuální potřebou jeho změn zabývat hned v prvním roce působnosti nově ustavených orgánů, na podzim roku 2005. Po dvou letech tato etapa skončila přijetím novelizovaného Statutu FŽO na letošním zářijovém zasedání rady. Pokusím se v následujících řádcích formulovat, v čem změny spočívají, jaké jsou důvody, které k jejich přijetí vedly, a jaké přinášejí nové možnosti židovským obcím a organizacím, sdruženým ve federaci.

ZÁSADNÍ ZMĚNY

První a zcela zásadní změnou je možnost rozšíření kritéria členství pro obce, které se toho rozhodnou využít. Oproti původnímu znění, které za předpoklad členství uvádělo židovskou matku nebo popřípadě otce, umožňuje nový statut přiznat členství v ŽO i tam, kde může žadatel doložit alespoň jednoho židovského prarodiče. Je tady vlastně zahrnuto to, čemu se v Izraeli říká *chok hašvut* – právo návratu. Ve Statutu FŽO jsou takto předpoklady členství

BYL SCHVÁLEN NOVÝ STATUT FEDERACE ŽO v ČR

Kresba Bedřich Feigl, 1921.

definovány ve druhé hlavě, ve Vzorových stanovách židovské obce. Každá z deseti existujících ŽO má dnes možnost na členském shromáždění rozhodnout, jaký typ členství bude pro ni nadále platit. Nemá však možnost kritéria členství dále rozvolnit.

Rada FŽO přijala a do statutu zařadila členství na základě židovského dědečka či babičky jako možnost nejzazší, jež stále ještě umožňuje zachovat židovským obcím jejich charakter v duchu judaismu. Podle statutu bude také FŽO pomáhat obcím zajistit v potřebné míře činnost duchovních, zejména rabinů a chazanů, ať už se jejich členové rozhodnou pro ortodoxní, reformní nebo liberální směr judaismu. Giury, pokud budou odpovídat kritériím členství příslušné obce a provede je příslušný bejt din, budou nadále uznávány jako předpoklady členství v ŽO.

Nový statut také řeší otázku vzniku nové židovské obce. Je potěšitelné, že po desetiletích, kdy židovské obce u nás pouze zanikaly nebo se slučovaly, je tady nová

perspektiva. Formuluje rovněž, kdy a za jakých okolností je možné židovské obci nebo přidružené organizaci členství ve FŽO pozastavit nebo zrušit. Jedná se o krajní možnosti, ale svým způsobem i potřeba takto negativně stanovit pravidla signalizuje směřování k normálnímu fungování.

Jinak se v průběhu dvou let práce na novelizaci Statutu FŽO řešilo množství návrhů a otázek: zda zachovat funkci vrchního rabína (ano), jak upravit situaci tzv. mimořádných členů, pokud se nestanou rozšířením kritérií členství automaticky členy řádnými (jejich práva jim v nezměněné podobě zůstanou i nadále), zda má tajemník FŽO jako nevolený člen rady hlasovací právo (ano), návrh na vytvoření arbitráže při FŽO (pro technické problémy nebyla ustavena), vytvoření kolegia rabinů namísto vrchního rabinátu (neuskutečnilo se) a řada dalších.

ZÁVAZNOST STATUTU

Závaznost Statutu FŽO, který má tři části: „Stanovy Federace židovských obcí v ČR“, (Hlava I), „Vzorové stanovy židovské obce“ (Hlava II) a „Volební řád pro volbu orgánů židovských obcí a Federace židovských obcí v České republice“ (Hlava III), je formulována následovně: *Činnost jednotlivých ŽO upravují samostatné stanovy a platný volební řád. Nedílnou součástí tohoto statutu jsou „Vzorové stanovy židovské obce“ a „Volební řád pro volby orgánů židovských obcí v České republice“, které si každá ŽO může přizpůsobit svým podmínkám. Stanovy ŽO a volební řád ŽO však nesmějí být v rozporu s tímto statutem. Jednotlivé ŽO mohou zúžit ustanovení o členství v ŽO. Ustanovení o členství v ŽO a o volebním právu však nelze rozšiřovat. Porušení těchto zásad musí být projednáno Radou FŽO, která může ŽO odejmout status ŽO.*

S úplným textem novelizovaného Statutu FŽO se budou moci všichni zájemci seznámit na webových stránkách federace www.fzo.cz – bude tam k dispozici nejpozději počátkem ledna 2008, ihned po zaregistrování na Ministerstvu kultury ČR. Všem, kteří na něm se snahou o jeho formální i obsahové zlepšení po více než dva roky pracovali, bych rád touto cestou poděkoval a vyslovil i za ně naději, že nová ustanovení, která statut přináší, budou naší pospolitosti k dobrému a přispějí do budoucna k jednotě a vzájemnosti všech Židů v České republice. **JÍŘÍ DANÍČEK**

VAJEŠEV-CHANUKA (1M 37,1–40,23)

Je Hospodin především Stvořitel vesmíru, Pán přírody a cyklických období kalendáře, nebo je hlavně neviditelným hybatelem historickými událostmi, vůdcem Izraele, který je konečným vykupitelem?

Rád bych se v této souvislosti zaměřil na několik otázek, jež vzbuzují Maimonidy (Rambamovy) zákony vztahující se ke svátku Chanuka. Na konci jeho spisu *Sefer zmanim* nalezneme část věnovanou zákonům k Purimu a k Chanuce; neobvyklé přitom je, že zákony o Purimu předcházejí v Maimonidově výkladu chanukovým, ačkoli Chanuka slavíme dříve než Purim. Proč Maimonides porušil logický sled, který je dodržen i v Šulchan aruch? Za druhé je zajímavé, že Rambam zahazuje zákony k Chanuka historickým pozadím svátku („Za časů Druhého chrámu, když Heléní vládli Izraeli...“), což je přístup, který nikde jinde nepoužívá. Za třetí: Maimonides zde, tedy při zákonech o Chanuce, uvádí vysvětlení zákonů o Halelu, tedy požadavek přidávat o 18 dnech v roce (21 dnech v diaspoře) zvláštní modlitby a žalmy díkyvzdání. Není to divné? Halel se říká při každém svátku včetně Pesachu a Rambam čeká s vysvětlením jeho používání až na konec oddílu zákonů k Chanuka. Proč?

Za čtvrté: než zapalujeme svíčky, pronášíme dvě požehnání: prvním oslovujeme Hospodina, „který nás posvětil příkazy svými a přikázal nám zapalovat světla Chanuka“; druhým oceňujeme Hospodina, který vykonal „zázraky pro naše otce, v oněch dnech, v této době“. Nebylo by ale logičtější, abychom druhé požehnání pronesli až po zapálení svíci, když už je zázrak „viditelný“?

A konečně otázka, kterou pokládá každý: Proč slavíme Chanuka osm dní, když zázrak s chrámovým olejem trval jen sedm?

Domnívám se, že na tyto otázky lze odpovědět tak, že pochopíme, jaký je náš pohled na Boží úlohu v dějinách. Vezměme tři hlavní svátky Tóry: Pesach, Šavuot, Sukot. Ačkoli každý z nich má svůj historický význam – východ z Egypta, zjevení na Sinaji, stánky v poušti, Tóra je definuje především zemědělsko-přírodními termíny. Pesach je jarní svátek, který začíná sklizeň ovsu; Šavuot svátek prvních plodů, hlavně pšenice; a Sukot je podzimním svátkem žní a dobou modlitby o déšť před nadcházející zimou. V každém svátku se projevuje jak Bůh historických událostí, tak především Bůh opakujících se přírodních cyklů, Bůh tvoření a růstu.

Rambam nás chce ovšem poučit, že Chanuka a Purim jsou svátky jedinečné –

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Kresba Carolina Sidon, 2007.

jednak jsou to pobiblické svátky, vytvořené rabíny, ale především se odlišují svou naprostou koncentrací na lidské události; zemědělsko-přírodní prvky v nich nehrají žádnou roli. Maimonides je tedy řadí nikoli podle jejich místa v kalendáři, ale podle chronologie v historii. Z tohoto pohledu je také jasné, proč Maimonides začíná výklad o Chanuka historickým exkurzem: je to uznání významu svátku jako projevu Božího vlivu na chod událostí; jeho zázračná ruka sice není vidět, ale přesto se skrývá za scénou. Co se Halelu týče, rav Josi Haglili vysvětluje hlavní zásadu pronášení těchto modliteb tak, že se říkají vždy, když je židovský národ ve smrtelném nebezpečí – tedy v případě národních tragédií – a když je zachráněn Božím zásahem. Raši okamžitě komentuje „jako Chanuka“ (B. T. Pesachim 117a). Takže jaké je lepší místo, kde probírat zákony Halelu, než v rámci zákonů k Chanuka!

A teď počet dnů: i když je technicky správné říci, že zázračné světlo svítilo sedm dní, a nikoli osm, uvědomme si, že první dávku čistého oleje zachránil neznámý kněz, který věřil, že Chrám bude jednoho dne opět očištěn. Jeho olej byl nezbytný k tomu, aby se rozhořel Boží zázrak. První svíce tak zvětšuje lidskou

iniciativu, bez níž by se Boží zázraky v dějinách nikdy neodehrály. Jeho zázračné zásahy do událostí jsou výsledkem spojení mezi člověkem a Bohem.

MIKEC 1M 41,1–44,17

Jakob je nejryzejším ztělesněním našeho národa – je také přejmenován na Jisrael a v rámci naší midrašické a folklorní literatury se o něm hovoří jako o *Jisrael saba*, dědečkovi Jisraeli. Jakob – Jisrael měl dvanáct synů, zakladatelů dvanácti kmenů izraelských; ovšem až do posledních stran knihy *Berešit* se tyto synové spolu většinou jen hádají a sváří. I to je příznačné pro naši národní historii. Bezduhodná bratrská nenávisť, vzájemné kmenové války, trpké náboženské a politické frakcionářství ovlivnily a kontaminovaly naše Božské poslání – a to od nejranějších dějin, přes druhé království až po moderní doby. V prosinci 2001 odvysílala izraelská televize rozhovor s posledními dvěma kábalskými Židy. Vyšlo najevo, že se nenavštěvují a že spolu vlastně vůbec nemluví. „Teď vím, že to jsou skutečně Židé,“ poznamenal k tomu kysele reportér.

Ale rodina Jakoba – Jisraele se v závěru knihy *Berešit* usmíří, bývalí nepřátelé se kají. Dvanáct bratří obecně a každý jedinec má plné právo na vývoj, na změnu, na postupné uvědomování si sebe sama a své role v rodině. Bible zaručuje konečné vykoupení, ovšem až poté, co izraelský národ vezme za své pokání a bratrskou lásku. Všimněme si vývoje vztahů v naší týdenní sidře.

Bratři se od počátku sváří, jsou zmitáni žárlivostí, nenávisť k prvorozenému synovi Ráchel, který je očividně otcovým oblíbencem. Bratři jsou tak ovládnuti závistí, že Josefa vrhnou do jámy a nakonec ho prodají do egyptského otroctví. Když se o dvacet let později do Egypta vrací, aby tu obstaral potravu, nečekaně se střetnou se správcem země, který je obviněn z vyzvědačství. Bratři reagují takto: „Pravili však jeden ke druhému: Ba, provinili jsme se proti bratru svému, že viděli jsme soužení jeho duše, když k nám úpěl, a my neslyšeli; proto přišlo na nás soužení toto.“ (1M 42,21) Od této chvíle se bratři kají za špatnosti, které způsobili Josefovi.

Ruben, nejstarší Jakobův syn a prvorozený potomek Ley, má veškeré logické důvody, aby cítil bolest opuštěného a zanedbávaného dítěte, neboť otec dával veškerou lásku Josefovi a jeho matce Ráchel. Nicméně v nejkritičtějších okamžiků je zřejmé, že Ruben činí za svou nenávisť k bratrovi pokání, neboť on jediný se Josefa zastane: „I řekl jim Ruben: Neprolévejte krve, hodte ho do této jámy, která jest

na stepi, avšak ruky nevztáhněte na něho! Aby ho vysvobodil z rukou jejich, aby přivedl zpět k jeho otci.“ (1M 37,21) Ruben, který měl nejpádnější důvody, proč se Josefa zbavit, projevil lidskost a zastavil „bratrský“ lynč. Když o pár veršů dál Bible zaznamenává scénu, která se odehrála poté, co bratři už Josefa prodali: „Když vrátil se Ruben k jámě a když nebylo Josefa v jámě, roztrhl šaty své“ (1M 37,29), klasický komentář Rašiho k ní podotýká: „Kde byl Ruben během obchodu? Byl ponořen v lítost nad spáchaným skutkem a půst.“ Tím, že Ruben litoval toho, jak se předtím zachoval ke svému otci (tj. když po Ráchelině smrti přišel k jeho konkubíně Bilze), byl schopen překročit svůj stín a pomoci nenáviděnému bratrovi.

Nezřetelnější kajícnik je Juda. Je koneckonců také nejvášnivějším advokátem obchodu: „Jaký zisk, zabijeme-li svého bratra a zaspeme-li krev jeho? Pojďte, prodáme ho Jišmaelským.“ (1M 37, 26-27) Zdá se, že to je přesvědčivý vůdce, ale v konečném součtu to je on, kdo musí převzít odpovědnost za Josefovo otroctví. Když o dvacet let později nalezne „ukradený“ pohár v Benjaminově vaku a nejmladšímu – a nyní nejoblíbenějšímu – Jakobovu synovi hrozí, že bude vydán velkovezírovi do služby, Juda vystoupí a Ráchelina syna chrání, a dokonce se sám nabízí jako otrok místo Benjaminu, čímž činí obrat o 180 stupňů od doby, kdy navrhl prodat Josefa do otroctví. Juda vykonal to, čemu by Maimonides řekl „úplné pokání“.

Ovšem nejzajímavější pokání provede Josef. Na počátku našeho příběhu byl Josef ten nejpozoruhodnější a také nejjarogantnější z bratrů. Zdají se mu úžasné sny, stejně jako se zdávaly Jakobovi. Jenže zatímco Jakobovi se zdálo o žebříku s anděly a středem jeho snů byl Hospodin, Josefovi se zdá o snopech obilí a nebeských tělesech a centrem snění je on sám; jemu se také ve snu všichni uklánějí. Oč odlišnější a vyspělejší je Josef, který stojí před faraonem a říká: „Nikoli já, Bůh odpoví ku blahu faraonově.“ (1M 41,17) A když se Josef odhalí a bratři se bojí jeho pomsty, odpovídá jim: „A teď nermutě se, a nechtě nepálí vás oči vaše, že jste mne sem prodali, neboť k zachování života mne poslal Bůh před vámi.“ (1M 45,5)

K obnovení pošramocených rodinných vztahů ani k světovému míru a harmonii nedojde, pokud se lidé nenaučí pokání. To je poselství dramatu Josefa a jeho bratří a všichni protagonisté příběhu tento proces vývoje a změny podstoupili.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila A. Marxová.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – prosinec 2007

Staronová synagoga

30. 11. pátek	začátek šabatu	15.46 hodin
1. 12. sobota	VAJEJŠEV 1M 37,1–40,23 hf: Am 2,6–3,8 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	16.58 hodin
4. 12. úterý	předvečer Chanuka ▲	
5. 12. středa	1. den CHANUKA ▲▲	
6. 12. čtvrtek	2. den CHANUKA ▲▲▲	
7. 12. pátek	3. den CHANUKA ▲▲▲▲ začátek šabatu	15.42 hodin
8. 12. sobota	ŠABAT CHANUKA MIKEC 1M 41,1–44,17 hf: Zech 2,14–4,7 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	16.55 hodin
	4. den CHANUKA ▲▲▲▲	
9. 12. neděle	5. den CHANUKA ▲▲▲▲▲	
10. 12. pondělí	6. den CHANUKA ▲▲▲▲▲▲	
	Roš chodeš tevet	
11. 12. úterý	7. den CHANUKA ▲▲▲▲▲▲▲	
12. 12. středa	8. den CHANUKA	
14. 12. pátek	začátek šabatu	15.42 hodin
15. 12. sobota	VAJIGAS 1M 44,18–47,27 hf: Ez 37,15–28 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	16.56 hodin
21. 12. pátek	začátek šabatu	15.43 hodin
22. 12. sobota	VAJCHI 1M 47,28–50,26 hf: 1Kr 2,1–12 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	16.58 hodin
28. 12. pátek	začátek šabatu	15.48 hodin
29. 12. sobota	ŠEMOT 2M 1,1–6,1 hf: Iz 27,6–28,13; 29,22–23 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	17.03 hodin

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Každou sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Páteční večerní bohoslužby se nekonají.*

Španělská synagoga (Bejt Praha)

Každý pátek Kabalat šabat od 18 hodin.

Chanuka 7. prosince v 18 hodin – host Samuel Cooper z Bar-Illan University.

Bejt Simcha

Úterý 4. 12. od 18 hodin v Pinkasově synagoze Erev Chanuka.

Sobota 8. 12. od 10 hodin ranní bohoslužba s Masorti a rabínem Hoffbergem.

Neděle 9. 12. od 10 hodin oslava Chanuky:

kulturní program, program pro děti, společný oběd.

Středa 19. prosince od 18 hodin studium sidry Vajigaš.

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin.

*V pátek 14. a v sobotu 15. 12. bude v Praze rabín Kučera – program bohoslužeb:
pátek 14. 12. od 18 hod. v restauraci Mánes – Kabalat šabat, společná večere,
studium textů, program pro děti; vstup: 50 Kč dospělí, 30 Kč studenti, děti do 12 let
zdarma – pouze pro přihlášené, přihlášky do 6. 12. na e-mail: reform@volny.cz
nebo na telefonu: 724 027 929.*

JSME Z JEDNÉ MONARCHIE

Rozhovor s izraelským diplomatem Zivem Nevo Kulmanem

Foto A. Marxová, 2007.

Rada a zástupce velvyslance Státu Izrael v Praze ZIV NEVO KULMAN se narodil roku 1969 v Tel Avivu. Vystudoval historii umění a interdisciplinární umělecká studia na Telavivské univerzitě, od roku 1995 působí na ministerstvu zahraničních věcí. V letech 1999–2003 pracoval jako kulturní atašé v Tokiu, poté působil v sekci pro kulturní a vědecké záležitosti na ministerstvu zahraničí. Do Prahy přijel roku 2006.

Pane Kulmane, jak se stane historik umění diplomatem?

Já chtěl být diplomatem už jako kluk. Ale zároveň jsem váhal studovat to co všichni budoucí diplomaté, tedy mezinárodní vztahy nebo mezinárodní právo. Po absolvování vojenské služby jsem jako většina mladých Izraelců hodně cestoval. Nevydal jsem se, jak u nás bývá zvykem, do Jižní Ameriky nebo východní Asie nebo do Afriky, ale zamířil jsem do Evropy. Navštívil jsem spoustu zemí, mimo jiné tehdejší Československo, jejich památky, zajímavosti, a když jsem vrátil domů, uvědomil jsem si, že vím hrozně málo o evropské historii, o dějinách umění, o architektuře a že přesně tohle bych chtěl studovat. Přátelé i rodiče mě zrazovali, říkali, proč se nezabývám něčím užitečnějším. Dokončil jsem bakalářská studia a šel jsem na ministerstvo zahraničí na přijímací pohovory. Dívali se tam na mě jako na zvláštnost, protože na naši školu ani neposílali informace o možnosti práce. Ale nakonec se z mé „nevýhody“ stala výhoda. Během optimistického období dohod v Oslu ministerstvo přijímalo spoustu lidí, protože se očekávalo, že Izrael díky úspěšnému mírovému procesu otevře nové ambasády v zemích, s nimiž jsme předtím di-

plomatické styky neměli. Současně s tím jsme po pádu železné opony navazovali nebo znovu navazovali styky s postkomunistickými zeměmi, se zeměmi bývalého Sovětského svazu, s Čínou, s Indií. Původních pětadesát ambasád se během první poloviny 90. let rozšířilo na 108. Ministerstvo tehdy uznalo, že je dobré mít člověka se vzděláním kunsthistorika.

Příbly potom v diplomacii lidí s umělecky zaměřeným vzděláním?

Ani ne, což je podle mě škoda. Moderní diplomacie už se nesoustřeďuje tolik na politické záležitosti, spíš na kulturní a ekonomickou spolupráci. Politici získávají všechny potřebné informace od svých poradců, z internetu; role diplomatů už není cestovat a zastupovat „svého krále“, protože státníci spolu hovoří přímo, nepotřebují prostředníky. Na druhou stranu diplomati se zabývají záležitostmi, kterým se dřív nevěnovali: působí jako vyslanci obchodních styků a kultury.

Kromě dějin umění jste studoval interdisciplinární studia. V čem spočívala?

Magisterská studia jsem dokončil až během práce na ministerstvu. Byla to kombinace studia dějin umění, divadelní vědy, filmové vědy. Disertační práci jsem psal na téma izraelská taneční diplomacie.

Taneční diplomacie?

To je moje specializace. Čtyři roky jsem pracoval jako kulturní atašé v Tokiu, pak jsem působil jako vedoucí oddělení „performing arts“ na našem ministerstvu zahraničí, tedy odboru, který vysílá divadelní a taneční skupiny do zahraničí. Viděl jsem, že na ministerstvu panuje představa, že prostřednictvím tance a vůbec kulturních aktivit lze vylepšovat image státu. V Izraeli lidé někdy říkají: „Jo umělci, to jsou sami levičáci, vždycky kritizují vládu. Je sice pěkné, že máme demokracii, ale možná, že na cesty do zahraničí by se umělci měli vybírat, aby o politice říkali jen hezké věci.“ V disertaci jsem se snažil ukázat, že obrazu izraelské otevřené společnosti slouží spíš to, když se tanečníci a vůbec umělci vybírají výhradně podle uměleckých kritérií a v zahraničí pak ukazují „ten druhý Izrael“, který lidé moc neznají.

Čím se v Praze zabýváte a co vás nejvíce zajímá?

Tohle je malá ambasáda, já jsem tu jako zástupce velvyslance, tedy číslo 2, ovšem

z celkového počtu dvou. Má práce spočívá ve vyřizování politických a tiskových záležitostí a v kulturních aktivitách. Každou tou agendou by se přitom podle mě mohl zabývat samostatný diplomat a já bych se pak soustředil jen na kulturu. Jednak proto, že mě zajímá nejvíce, a jednak proto, že Praha a vůbec Česká republika je kulturou prochnutá a po kultuře žíznící místo. A židovská kultura se tu vnímá jako součást obecné kultury. Když jsem pracoval v Japonsku, lidé se zdaleka tolik nezajímali.

Jak se vám u nás líbí?

Moc. Učím se česky, mám tu už dobré přátele hlavně z okruhu Unie židovské mládeže. Připravujeme s nimi izraelský filmový klub, pro který poskytujeme filmy, zařizujeme titulky a pomáháme s technickými záležitostmi. Jsem rád, že se promítání odehrává na židovské obci. Je pěkné vidět tolik mladých lidí, kteří tam přicházejí – je to velmi otevřená a příjemná společnost.

Jaké zajímavé kulturní události uplynulého kalendářního roku byste zmínil?

Určitě návštěvu spisovatele A. B. Jehošuy v Praze a mám velkou radost, že v češtině vyjde jeho román *Milenec*. Viděl jsem tu výborné izraelské dokumenty a filmy, které tu získaly i ceny na festivalech, a v Hradci Králové nádherné představení divadla Cameri – zakladatel tohoto divadla se mimochodem narodil v Praze. To všechno jsou opravdu kvalitní věci, které ukazují Izrael jako moderní, mnohotvárný živý svět. A příští rok chystáme spolu s festivalem Tanec Praha návštěvu jednoho z našich nejlepších tanečních souborů.

Spolupracujete se zdejšími židovskými obcemi?

Ano, hodně a myslím, že naše vztahy jsou výborné. Ale snažíme se spolupracovat i s jinými okruhy lidí, protože takhle bychom to měli opravdu jednoduše – jednali bychom s komunitou, o které víme, že nás zná, můžeme se spolehnout na její sympatie, nemusíme jí nic vysvětlovat. Snažíme se dosáhnout i k ostatním, kteří toho třeba o židovské historii moc nevědí, nikdy nebyli v synagoze. Těší nás, když takoví lidé přijdou na koncert nebo na izraelský film, nebo si přečtou knihu současného izraelského autora.

Řekl byste pár slov o své první diplomatické misi v Japonsku?

To byla zajímavá zkušenost. Strávil jsem tam celkem pět let, z toho jsem se rok učil japonsky. Je to úplně odlišný svět, jiný způsob myšlení, nicméně je to fascinující. V Japonsku žije hrstka Židů, a to jsou vět-

šinou odborníci, kteří sem přijíždějí za prací, je to velmi nesourodá společnost; o historické komunitě nelze příliš mluvit. Hlavní důraz v japonsko-izraelských vztazích se klade na hospodářskou spolupráci. Japonsko je také nejštědřejším dárcovským státem ve prospěch mírového procesu – různými projekty pomáhá umírněným Palestincům, což je hodně důležité.

Ríkal jste, že Japonci o Izraeli mnoho nevědí.

Ne. Projevuje se to třeba určitou zvláštností, kterou bych nazval „pozitivním antisemitismem“. Japonci jsou upřímně přesvědčeni, že všichni Židé jsou chytrí a že mají spoustu peněz, a obdivují je za to. Je to, jako kdyby věřili, že skutečně existuje židovská světovláda na způsob *Protokolů sionských mudrců*, a za to si Židů vážili a chtěli se od nich nějaké ty figle naučit. Lidé to berou jako tak pozitivní, že se s tím nijak netají – klidně vám řeknou: „Ale my přece víme, že Židé ovládají svět, a právě proto se s vámi chceme přátelit.“ Když jsem studoval japonštinu a dostal dobrou známku, profesorka vždycky řekla: „No samozřejmě, jste Žid, tak jste chytrý.“ Uvádělo mě to do rozpaků, říkal jsem: „Víte, ale u nás žijí chytrí lidé, ale taky ne tak chytrí, i hloupí se tam najdou; někdy člověk dostane dobrou známku, někdy špatnou.“ Vůbec jsem ji nepřesvědčil. Ale je to opravdu antisemitismus, založený na předsudcích a víře v *Protokoly*. Jenže jeho závěr není „musíme Židy nenávidět“, ale „mějme je rádi a přátelme se s nimi“.

Jste tu také v roli tiskového mluvčího. Jak vnímáte přístup českých médií k Izraeli?

Zpravodajství a články o Izraeli jsou v podstatě vyvážené a nejsou nepřátelské, nejsou protiizraelské či protisionistické, což nelze říci o některých listech v západní Evropě. Nedávno tu byl politický ředitel ministerstva zahraničí, měl tu přednášku a hovořil s novináři a byl nadšený, že zdejší lidé jsou ochotni naslouchat a nejsou nepřátelští. Ale, jak ukázaly události kolem výročí křesťalové noci, ani Česká republika není imunní vůči antisemitismu a extrémnímu antisionismu. Hranice mezi oprávněnou kritikou politiky Izraele a antisemitismem je velmi křehká a mezi krajně levicovými i krajně pravicovými kruhy se projevuje takzvanými „třemi dé“, třemi body, které formuloval Natan Ščaranský: delegitimizací Státu Izrael, tedy popření práva Židů na svrchovaný stát; demonizací Izraele – tvrzením, že za všechny problémy na Blízkém východě mohou Židé; a dvojným měřítkem – posuzování politiky

Izraele jinými standardy, než jaké se uplatňují na ostatní státy.

V souvislosti s levicí a antiizraelskými postoji mě u nás napadají některé projevy docenta Barši z Karlovy univerzity.

Ano, to je zřejmě ten případ moderního, nového antisemitismu. Je překvapivé, že co se tohoto nového antisemitismu týče, evropská krajní levice i pravice se shodují.

Jak vidíte českou politiku vůči Izraeli, je něčím výjimečná?

Vyjimečná je asi tím, že mezi oběma národy opravdu existují – a to nejsou fráze – vřelé sympatie. Vždycky se zmiňuje pomoc Československa Izraeli během války o nezávislost, to je nesporná zásluha, kterou si všichni Izraelci budou vždycky pamatovat, ale ty sympatie tu byly už dříve, a byly později v době komunismu, kdy neexistovaly diplomatické styky. Když Sověti okupovali Československo, náš nejznámější hudebník Arik Einstein napsal „Píseň, kterou jsem snil o Praze“ o potlačení zdejší svobody. Byl to hit a každý tu píseň znal. Bylo přirozené, že po pádu komunismu přátelství pokračovalo.

Česká republika je v koalici zemí, které vstoupily do Evropské unie společně a vytvořily v ní pro Izrael lepší atmosféru. Není to jen Česko, je to také Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, pobaltské země a v poslední době i staré členské státy, jako je Německo nebo Francie. V chápání situace Izraele na Blízkém východě nastává v Evropské unii určitě posun.

Měli jste jako ambasáda někdy problémy s neonacisty? A jak jste vnímal plánovaný pochod neonacistů Židovským Městem?

Známe organizaci, která demonstraci svolávala a její zaměření. Národní odpor pro nás nebyla nějaká novinka, i když nyní vystupovali poprvé jako Mladí demokraté. Tatáž skupina s Erikem Sedláčkem Ioni v létě během války v Libanonu demonstrovala před ambasádou a házela na ni rajčata. Představa, že budou neonacisté pochodovat Židovským Městem, nás šokovala a znechutila. I když jsme do situace nijak nevstupovali, od samého počátku jsme židovskou komunitu podporovali a věřili, že čeští politici zastupitelé situaci vyřeší. Což se také stalo.

Kromě té zmiňované demonstrace jste někdy měli problémy?

Ne. Já jsem možná poslední člověk, který by měl odpovídat na otázky týkající se antisemitismu, protože jsem se s ním na vlastní kůži opravdu nesetkal. Narodil jsem se v Izraeli, moji prarodiče a otec přežili holo-

caust, ale já jako Žid nikdy nezažil nějaké urážky nebo ústrky. Nemluvím samozřejmě o nebezpečí, kterému je vystaven každý Žid v Izraeli: může se stát terčem teroristického útoku. Ale to je jiný problém.

Příští týden se koná mezinárodní konference o Blízkém východě v Annapolisu. Co od ní očekáváte?

Hlavním smyslem této konference je ukázat, že mezinárodní společenství podporuje umírněné Palestince. S umírněnými Palestinci nemáme problémy, to je partner, se kterým lze jednat. To je vláda, která přijímá řešení situace v podobě dvou států – židovského státu pro Židy a palestinského pro Palestince. Mírový proces se na sedm let zastavil, takže konference je vlastně pobídkou k jeho pokračování. Nečeká se, že v Annapolisu se všechno vyřeší a že zavládne mír. Hlavní smysl je mnohem realističtější – ukázat podporu a pobídnout k pokračování. Po Annapolisu následuje v prosinci setkání v Paříži, budou tam jednat dárcovské země o mechanismu humanitární pomoci Palestincům. Ale o klíčových problémech – o budoucnosti palestinských uprchlíků a o budoucnosti Jeruzaléma – musí mezi sebou jednat především Izrael a Palestinci.

Zmínil jste, že vaši prarodiče přežili holocaust. Odkud pocházíte?

Všichni mí čtyři prarodiče jsou z Polska, tři z nich z Haliče. Otec prožil válku jako dítě (narodil se v červnu 1939) a s rodiči přežili v podzemním bunkru u ukrajinských statkářů. Po válce odjeli do Německa a pak do Izraele. Matčini rodiče měli větší štěstí: z Polska uprchli už před válkou, seznámili se v Haifě. Kromě mých prarodičů nepřežil z těch dvou rodin nikdo. Můj „haličský“ původ se projevuje i v tom, jak se jmenuji: Ziv je biblické jméno, je to zář, která provází Mojžíše, ovšem běžně se užívá i dnes. Ale Nevo je vlastně zkrácené příjmení mých prarodičů z Haliče. Původně se jmenovali Schiffenbauerovi, i když nevím, jaké lodě mohli v Haliči stavět. S tak dlouhým německým jménem to ale v Izraeli neměli snadné, a tak ho dědeček zkrátil, nechal jen prostředek – n-b-o, z toho vzniklo Nebo – Nevo. Současně to je také název hory, z níž Mojžíš viděl Zemi zaslíbenou, do které nesměl vstoupit. A když zemřela babička Kulmanová ze Lvova, připojil jsem si její příjmení... Vidíte, pocházíme z jedné monarchie. Čeština mi ostatně zní velmi povědomě, protože prarodiče spolu mluvili polsky. Tím, že tu jsem, vracím se jakoby k nim domů. Spousta věcí je mi tu povědomá: jazyk, jídlo, krajina, počasí. Je to návrat, ale bez tíživých pocitů.

Alice Marxová

ZE SOBOTY NA NEDĚLI

Neonacisté o výročí křišťálové noci židovskou Prahou neprošli

Koncem srpna oznámila u pražského magistrátu organizace Mladí národní demokraté, že hodlá 10. listopadu uspořádat veřejné shromáždění a průvod ulicemi pražského Židovského Města údajně na protest proti válce v Iráku a účasti českých jednotek v ní. Na podnět organizace Tolerance a občanská společnost poslaly Federace ŽO, pražská ŽO a Židovské muzeum v Praze 24. září pražskému primátorovi dopis, v němž ho informovaly o důvodném podezření, že ve skutečnosti chtějí čeští neonacisté veřejně demonstrovat své antisemitské a protidemokratické postoje a že hlavním cílem shromáždění je urážka obětí nacistického antisemitismu a veřejná demonstrace neonacismu. Svědčilo pro to jednak personální spojení Mladých národních demokratů s tzv. Národním odporem, který dnes patří k neaktivnějším militantním neonacistickým organizacím na území republiky, a jednak místo pochodu (okolí Staronové synagogy a Židovské radnice) a také jeho termín, který připadal na výročí velkého nacistického pogromu v roce 1938, kterému se říká křišťálová noc.

Magistrát vzal informaci vážně, případem se začal intenzivně zabývat a rozhodl se průvod nepovolit.

Tím, respektive odvoláním Mladých demokratů proti rozhodnutí magistrátu, se odstartoval déle než měsíc trvající proces na téma: zda a za jakých okolností lze využít – nebo zneužít – ústavou zaručeného práva na svobodu shromažďování.

HÁDÁNÍ O POCHOD

27. 8. – Erik Sedláček (pod hlavičkou Mladí národní demokraté) vyrozuměl Magistrát hl. m. Prahy, že 10. 11. 2007 v době od 14 do 22 hodin uspořádá shromáždění.

4. 10. – Magistrát po posouzení věci oznámené shromáždění zakázal. Důvodem byla skutečnost, že svolavatel hodlal shromáždění uskutečnit dne 10. 11. 2007, tedy v den 69. výročí tzv. křišťálové noci. Rozhodnutí o zákazu shromáždění napadl svolavatel žalobou u Městského soudu v Praze.

19. 10. – Městský soud v Praze zrušil rozhodnutí o zákazu shromáždění ohlášeného na 10. 11. 2007. Magistrát předmětné podání opakovaně přezkoumal a dospěl k závěru, že se jedná o nicotný právní úkon, neboť podání bylo učiněno v té době neexistujícím právním subjektem (ministerstvo vnitra sdělilo, že Občanské sdružení

Maiseleova ulice, 10. 11. 2007. Foto Vladimír Hanzel.

Mladí národní demokraté bylo registrováno dne 13. 9. 2007, tedy až po datu oznámení shromáždění).

26. 10. – Magistrát podal proti rozsudku Městského soudu v Praze z 19. 10. 2007 kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.

29. 10. – Občanské sdružení Mladí národní demokraté podalo magistrátu osm nových oznámení o konání shromáždění a pouličních průvodů v Praze v různých částech Prahy s účelem „protestu proti účasti ČR na okupaci Iráku“.

1. 11. – Občanské sdružení Mladí národní demokraté podalo další žalobu k Městskému soudu v Praze proti jednomu rozhodnutí magistrátu ze 30. 10. 2007.

2. 11. – Městský soud v Praze žalobu odmítl, neboť trpěla formálními nedostatky, které svolavatel přes výzvu soudu neodstranil.

5. 11. – Nejvyšší správní soud stížnost zamítl a konstatoval, že podání ze dne 27. 8. 2007 bylo neplatné, čímž potvrdil správnost dalšího postupu pražského magistrátu v tomto smyslu.

5. 11. – Magistrát byl informován Městským soudem v Praze, že byly toho dne podány další 2 žaloby proti rozhodnutím magistrátu o zákazu shromáždění. (Lhůta k podání žaloby u osmi výše uvedených rozhodnutí skončila dne 14. 11. 2007.)

8. 11. – Městský soud v Praze rozhodl o zamítnutí 2 žalob proti rozhodnutím magistrátu o zákazu shromáždění. Žádné shromáždění pravicových extremistů se tedy nesmí konat.

PROTOŽE TOHLE NEJDE

Do poslední chvíle nebylo jasné, zda se průvod neonacistů uskuteční, nebo ne. Proto pražská židovská obec a Federace ŽO svolaly k Židovské radnici na sobotu 10. listopadu (14 hodin) náboženské shromáždění, od 15 hodin se konal mítink na Staroměstském náměstí (pořádaly ho Židovská liberální unie a další židovské organizace a spolky) a po 17. hodině uspořádalo setkání v okolí Židovské radnice (a později v jejích prostorách) občanské sdružení Tolerance a občanská společnost.

Je třeba uvést, že česká média většinou nezaznamenala jeden významný fakt: českou židovskou pospolitost podpořila a solidarizovala se s ní celá řada institucí, vládou, prezidentem a parlamentem počínaje a množstvím občanských i náboženských uskupení konče. Tak například na nábo-

ženském shromáždění v Maiseleově ulici vystoupili kromě rabína Karola E. Sidona, paní Anny Hyndrákové (za vězně koncentračních táborů), Jiřího Danička za FŽO a Františka Bányai (ŽOP) také kardinál Miloslav Vlk a za vládu ČR ministr Cyril Svoboda. (Příspěvek pana kardinála a část úvodního projevu předsedy FŽO otiskujeme dále.) Přítomen byl i izraelský velvyslanec Arie Arazi. Médii unikla i významná návštěva na Židovské radnici v Maiseleově ulici. Svou solidaritu s židovskou komunitou sem přijel vyjádřit německý ministr zahraničí Frank-Walter Steinmeier, který byl shodou okolností v Praze, společně s českým ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem. Oba pánové a jejich diplomatický doprovod nejdříve krátce navštívili sobotní ranní bohoslužbu ve Vysoké synagoze a pak se se-

šli k velmi srdečnému a přátelskému rozhovoru s představiteli FŽO a ŽOP. Mezi osobnostmi, které přijely ze zahraničí jen proto, aby podpořily židovskou komunitu, byl i profesor Gert Weisskirchen, významný poslanec německého Spolkového sněmu, který je zároveň zvláštním pověřencem OBSE pro otázky antisemitismu a také současným německým spolupředsedou Diskusního fóra Česko-německého fondu budoucnosti.

Co však bylo nejvíce potěšující, to byla přítomnost občanů (účast se odhaduje na několik tisíc osob), kteří přijeli z celé republiky i ze Slovenska a dodali shromáždění charakter a atmosféru, kterou jsme od manifestací na sklonku roku 1989 zažili už jen zřídka.

Neonacisté se přes několik pokusů do centra Prahy nedostali. Policie (v počtu téměř dvou tisíc) svůj nesnadný úkol splnila profesionálně, s přehledem a lže říci, že i s nadhledem. Je škoda, že lokální konflikty a rvačky mezi neonacisty a anarchisty, které se pak odehrály mimo prostor, ovládly takřka bezvýtku zpravodajství v novinách i v televizi. To nejdůležitější – jak to už bývá, zůstalo stranou zájmu médií. Ale kdo se některého shromáždění účastnil, potvrdí, že slušní lidé stále existují, nejsou pasivní a nedají si všechno líbit. Jak to shrnul výstižně jeden ze starších účastníků na adresu neonacistů: „Jsem tady, protože tohle nejde.“

(red)

ŠÁLÓM LECHÁ

Vážení přátelé, pozdravuji vás biblickým pozdravem „šálóm lechá“. Přišel jsem dnes, kdy si celá Evropa a velká část ostatního světa připomíná křišťálovou noc, začátek největšího protizidovského pogromu v historii, začátek holocaustu, abych vás pozdravil a jako katolický biskup vyjádřil účast při pietní vzpomínce na miliony vašich bratří a sester, kteří zahynuli nejrůznějším způsobem v nacistických koncentracích, v holocaustu, na kterém bohužel spolupracovaly i některé křesťanské národy. Vyjadřuji nad tím své hluboké politování. Svou účastí na vašem dnešním shromáždění vyjadřuji solidaritu ve vážném nebezpečí, kdy někteří lidé chtějí popírat nebo bagatelizovat hrůznost holocaustu, nebo se dokonce bezostyšně hlásí k myšlenkám, které ho způsobily. Ujišťuji vás, že tyto rasistické, neonacistické a antisemitické postoje jsou vzdáleny myšlenkám katolické církve, která je zásadně odsuzuje. Bylo by mi líto, kdyby se ukázalo, že někteří křesťanští extremisté se přidávají k těmto zrůdným a scestným myšlenkám,

kteří jsou proti našemu společnému Bohu, Hospodinu, Pánu a tvůrci člověka, který dal všem lidem stejnou důstojnost, z níž vyplývá jejich rovnost...

Přijměte toto mé ujištění a projev solidarity.

Hospodin ať vám žehná a ať je vaši stráží. Ať nad vámi rozjasní svou tvář a smiluje se nad vámi. Ať k vám svou tvář obrátí a naplní vás pokojem. Amen. Šálóm.

KARDINÁL MILOSLAV VLK
(proslov 10. 11. v Maiselově ulici)

PROTO JSME SE SEŠLI

Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v České republice svolala toto pietní náboženské shromáždění ze dvou důvodů. Prvním z nich je důstojné připomenutí událostí tzv. křišťálové noci a památky jejich obětí. Tato událost, které se také říká „říšský pogrom“, může být považována za mezník v nacistické protizidovské politice: znamenala přechod k úplnému vyloučení Židů ze společnosti a k jejich fyzické likvidaci v Německu i ve všech oblastech, které nacisté postupně ovládli. Tedy i zde, v Praze a v Čechách. Současně a zadruhé chceme vyjádřit protest proti snahám neonacistických skupin veřejně manifestovat antisemitické, rasistické a xenofobní postoje. Dnes se konkrétně jedná o úmysl sdružení, které si říká Mladí národní demokraté a pod záminkou protestu proti přítomnosti českých vojáků v Iráku má v úmyslu uspořádat svoje shromáždění a pochod Židovským Městem právě zde. Sdružuje a organizuje lidi, kteří napadají a nenávidí Židy a s oblibou špiní památku obětí holocaustu. Stačí uvést jen jeden příklad za všechny: „Holocaust nebyl, ale bude!“ Autorem tohoto aforismu je Erik Sedláček, který pochod nahlásil.

Datum a místo konání bylo vybráno pečlivě. Jak by to bylo neonacistům příjemné, pochodovat v sevřeném šiku o šabatu kolem pražských synagog a připomenout Židům ve výročí dne, kdy se před 69 lety započala jejich likvidace a zkáza, že nic neskončilo a nekončí, zejména pak ne jejich pronásledování, hanobení a pokud možno – i zabíjení. Protože to je, vedle dalších hrozných věcí, notorická součást všech ideologií, které na nacismus navazují a snaží se ho znovu oživit a etablovat ve veřejném a politickém prostoru. Nacismus, a tedy i neonacismus je ideologie, která je postavena na násilí, krutosti, nenávisti a netoleranci. O tom není sporu a ani jeho vyznavači se to moc nesnaží skrývat.

Zkusme však vyjít ze staré teze, že všechno zlé je k něčemu dobré, a položme si otázku, k čemu je tedy to zlé, s nímž jsme právě konfrontováni, dobré.

Myslím, že v první řadě je to skutečnost, že se tady setkáváme, a způsob, jakým se tady setkáváme. Toto shromáždění nepředstavuje nějakou jednotu ve smyslu náboženském, politickém ani sociálním. Je, jak jsem o tom přesvědčen, shromážděním lidí, které spojuje respekt a tolerance k jinému názoru, vyznání, přesvědčení či původu. A současně také schopnost aktivně reagovat proti násilí a totalitarismu všeho druhu. Možná že zdaleka ne všichni zde přítomní se považují za věřící, jsou v nějaké církvi či náboženské společnosti. Ale dovolte mi vyslovit přesvědčení, že v podstatě všichni, jak tu jsme, jsme tady také proto, že jsme dobrovolně a vědomě nerezignovali na principy, které kdysi zazněly na hoře Sinaj a které známe pod pojmem Desatero. A jsou to, alespoň z mého pohledu, také základní předpoklady pro to, co nazýváme občanskou společností.

Druhou skutečností, která si zaslouží připomenout, je fakt, že pochod neonacistů nebyl nakonec povolen, a pokud dojde k pokusu ho přesto uskutečnit, bude nelegální. Je nejen možností, ale i povinností policie mu zamezit. Mnoho institucí, pražským magistrátem počínaje a vládou ČR konče, se vyjádřilo k aktivitám neonacistů jednoznačně a lze i věřit, že se v budoucnosti budou tomuto tématu zodpovědně věnovat. To by možná mohlo poněkud vylepšit i někdy problematické vztahy mezi volenými a voliči. Skutečnost, že se úředníci a politici mohou spontánně sejít na jednom shromáždění s občany, je povzbuzující.

Třetím zajímavým momentem je zjištění, že neonacistů, těch domácích, aktivních a neotřesitelných, zase není tak moc. Dá se mluvit o čtyřech, možná pěti tisícovkách osob, tvrdé jádro se odhaduje tak na tisíc osob. V optice dnešního dne možná vypadají výrazněji a početněji. Aby zůstali tím, čím zatím jsou, marginální skupinou, jež se snaží zneužít demokracie, kterou pohrdají a chtějí zničit, je ale zapotřebí, abychom společně věnovali pozornost i možná méně veřejností registrovaným, ale stejně zákeřným a pro nás všechny nebezpečným činnostem neonacistů. Jsou to útoky, provokace a násilí zejména vůči Romům, ale vůbec vůči každému, koho je možné pro jeho odlišnost označit, obvinít a pronásledovat.

JÍRÍ DANÍČEK, předseda FŽO
(z proslovu 10. 11. v Maiselově ulici)

BEDŘICH FEIGL SE VRACÍ

Nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna

Navzdory tomu, že patří mezi nejvýznamnější pražské židovské umělce 20. století, jeho dílo u nás moc známé není. V Praze vystavoval naposled v roce 1937, za války byly mnohé jeho obrazy zničeny, po válce a za socialismu o něj jako o „německého umělce“ a navíc emigranta nebyl žádný zájem. S výjimkou menší výstavy grafiky v Galerii Franze Kafky (1996) je současná výstava Bedřicha Feigla v Galerii Roberta Guttmanna jeho první samostatnou výstavou v Praze po 70 letech. Expozice bude otevřena do 20. ledna 2008.

RODINA A MĚSTO

Bedřich Feigl se narodil 6. března 1884 v Dušní ulici na pražském Josefově, později rodina žila v Dlouhé třídě, v době asanace se často stěhovala (podobně jako Kafkovi) po okolních čtvrtích Starého Města. Intelektuálně založený otec děti vedl ke znalosti literatury a filosofie, což se projevilo zejména u jeho tří mladších synů: Bedřich si zvolil dráhu moderního malíře, mladší Arnošt (1887–1957) se stal expresionistickým básníkem, dramatikem a novinářem (Max Brod si ho později zvolil za hlavní postavu svého románu *Prager Tagblatt – Román jedné redakce*, 1957), nejmladší Hugo (1889–1961) byl známým pražským a později newyorským galeristou.

Všichni bratři studovali na Staroměstském gymnasiu v paláci Kinských, nejstarší Karel (1882–1942) chodil do třídy s Franzem Kafkou. Bedřich byl o dva roky mladší, také on se však s Kafkou znal; mj. je autorem jeho jediné autentické podobizny, zachycující ho při předčítání povídky „Jezdec na uhláku“ (asi 1916), chované dnes v Juda Magnes Jewish Museum v Berkeley. Když se náhodou potkali, bývaly z toho dlouhé hovory a procházky, jak se o tom Kafka zmiňuje v dopisech Felicii (např. 28. 11. 1912). Feiglovy obrazy se mu líbily a jako umělce jej hodnotil velmi vysoko, sám od něj později za berlínské zimy 1922/23 koupil studii Prahy pro Doru Diamantovou. Obdivoval Feiglovu rozhodnost a optimismus, zejména však jeho schopnost spojit harmonicky uměleckou tvorbu s manželstvím. „Velice na mne působí, jak mluví a myslí, něco, co je v něm napůl šílené, ale přece velmi metodické. Něco věčně hledající a věčně jisté...“ psal o něm Felicii 31. 8. 1916. Také expresionistických básní a textů Bedřichova mladšího bratra Arnošta si Kafka cenil a doporučoval je svým nakladatelům k vydání.

OBDOBÍ OSMY (1905–1909)

Bedřich Feigl patřil ke generaci, kterou naplno zasáhl nástup moderny. Na pražskou Akademii přišel v roce 1904, s ním byli přijati E. Filla, V. Špála, V. H. Brunner, Z. Kratochvíl a J. R. Marek. Ve druhém roce přibyli A. Procházka, B. Kubišta a V. Beneš, z ostatních zde tehdy studovali A. Justitz, M. Horb, O. Kubín, W. Nowak, E. Pittermann, J. Šíma a J. Průcha (ke stejné generaci narozené mezi lety 1882–85 patřili např. O. Fischer, H. S. Bergmann,

W. Nowak a B. Feigl, 1907. Archiv M. Feiglové.

F. Kafka, O. Baum, R. Weiner, M. Brod, F. Weltsch, O. Pollak ad.).

Po výstavě Edvarda Muncha v únoru 1905 demonstroval Feigl svůj nesouhlas s tradiční výukou: „Jednou jsem si opatřil jakýsi zvonec, prudce jsem otevřel dveře všech ateliérů a do ticha vyučování jsem ve stylu nádražního zřízence volal: ‚Van Gogh – Gaugin – Munch – Vystupovat!‘ Jako by Akademie byla nějaké nádraží! A přece: my všichni jsme odtud nastoupili svoji cestu. Po prudké výměně názorů s Bukovacem – před všemi studenty a za otevřeného pobouření – jsem vyletěl a se mnou statečný Kubišta...“ Odešel studovat na Akademii do Antverp a poté na Akademii Julian do Paříže, kde se seznámil s dalšími originály od van Gogha, Gaugina a Cézanna. V říjnu 1906 se vydal s Fillou a Procházkou na studijní cestu za uměním do Německa, Holandska, Belgie, Francie a Itálie; na zpáteční cestě navštívil ve Florencii Bohumila Kubištu a přemlouval ho k brzkému návratu a uspořádání společné výstavy.

V Praze se mladí malíři scházeli v kavárně Union nebo U Fleků. „Snad je to

věčné mámení, ale já tomu věřím: nikdy nebyli mladí umělci tak nadšení jako my a nikdy pivo U Fleků nechutnalo tak skvěle jako tenkrát. Není také vyloučeno, že to mohlo být na tomto Bakchem posvěceném místě, kde jeden z nás, snad náš prorok Filla, došel poznání, že někteří z nás mají šanci stát se velkými umělci...“ vzpomínal Feigl později. Tehdy padlo rozhodnutí založit skupinu a uspořádat společnou výstavu pod názvem Osmá. Mladí chtěli vystoupit proti dogmatu napodobení přírody a potýkali se s novými problémy formy a barvy. Na organizaci výstavy měli hlavní podíl Feigl a Filla. První výstava Osmy se konala v dubnu 1907 v pronajatém krámu v Královské ulici 16. Účastníci se jí Feigl, Max Horb, Willy Nowak, Emil Filla, Bohumil Kubišta, Arnošt Procházka, Otakar Kubín a Emil Pittermann. Největší soubor obrazů vystavoval Feigl (18 až 22), za ním následovali Nowak (16) a Kubišta (13). Výstava vzbudila v Praze skandál, kritika vystavená díla označila za diletantství a barbarský chaos disonantních skvrn, kladně o výstavě jako jediný referoval Max Brod. V červnu 1908 se Feigl účastnil také druhé výstavy Osmy, tentokrát již v Topičově salonu, která se však setkala se stejně negativní reakcí domácí kritiky.

V BERLÍNĚ (1910–1932)

V roce 1910 se Feigl seznámil v Karlových Varech s hudebnicí Margaretou Hendelovou (1875–1966) z Hamburku, s níž se příští rok oženil. Usadili se v Berlíně, kde v letech 1911 a 1912 vystavoval v Neue Sezession a Grafickém kabinetu J. B. Neumanna, který mu vydal první album 10 suchých jehel a leptů. Feigl se tehdy věnoval především ilustraci a volné grafice, která začínala být populární a poskytovala určitý výdělek: v letech 1912–14 ilustroval díla F. M. Dostojevského a výbor povídek židovských autorů *Das Ghetto-buch* pro nakladatelství Georga Müllera v Mnichově. Za první světové války narukoval do armády a v roce 1917 se účastnil ve Vídni založení skupiny Bewegung, s níž vystavoval v letech 1918–22. V roce 1919 vytvořil soubor podobizen pražských (převážně židovských) básníků pro sborník *Deutsche Dichter aus Prag*.

Bedřich Feigl se z pražských židovských umělců asi nejvíce zajímal o židovské národní hnutí a obnovu židovské kultury. Již v roce 1917 poskytl svoje obrazy do sborníku *Das jüdische Prag*, na jehož přípravě se podíleli Felix a Robert Weltshovi a Max Brod. V roce 1921 přispěl lironytem modlícího se Žida s názvem „Šema Jirael!“ do grafického alba, vyda-

ného u příležitosti XII. sionistického kongresu v Karlových Varech. V témž roce vydal v Nakladatelství pro židovské umění a kulturu Fritze Gurlitta v Berlíně cyklus 12 litografií *Pražské ghetto*, v nichž se odvažnými deformacemi postav i architektury asi nejvíce přiblížil expresionismu; u stejného nakladatele vyšla první a dosud jediná (!) Feiglůva monografie od Georga Marzynského. V únoru 1922 byl významně zastoupen na výstavě *Grafika židovských umělců* v paláci Lucerna v Praze a ilustroval Balzakov román *Gobseck* (1922) 10 lepty, které patří k dalšímu vrcholu jeho grafického umění. Vedle litografií

Staronová synagoga II, kolem 1934, olej na plátně, 605 x 805. ŽM v Praze.

a leptů vytvořil také neobyčejně zdařilé suché jehly, lepty a akvatinty na biblické náměty, které patří k jeho nejlepším grafickým listům vůbec.

Ačkoli na první výstavě *Osmy* vystavoval Feigl největší počet obrazů, známe jich z toho období jen pár a podobně jsme na tom až do počátku dvacátých let. Pak začal malovat krajiny na pobřeží Baltského moře, v jižní Francii nebo v Chorvatsku. V roce 1926 podnikl cestu do Egypta, Libye a snad i do Indie, odkud si přivezl řadu barevných studií. V roce 1927 vystavoval v Praze se skupinou *Junge Kunst* a v roce 1929 se účastnil založení skupiny *Prager Secession*, s níž vystavoval v Praze až do podzimu 1938. V únoru 1930 byl rovněž zastoupen na výjimečné *Výstavě židovských umělců 19. a 20. století*, kterou uspořádal jeho bratr Hugo Feigl v kavárně *Pygmalion* v prvním patře paláce *Fénix* na Václavském náměstí. Na výstavě bylo soustředěno na 120 děl 48 židovských umělců ze všech důležitých evropských uměleckých center. Následujícího roku byl zastoupen i na výstavě *Expresionismus–Fauvismus–Primitivismus* v Galerii *Evropa* v paláci pojišťovny *Dunaj* na Národní třídě.

ZPÁTKY V PRAZE (1933–1939)

Předzvěstí Feiglůva trvalého návratu do Prahy bylo uspořádání jeho samostatné výstavy v listopadu 1932 v Galerii *Hugo Feigla* v paláci pojišťovny *Réunione Adriatica di Sicurtá* v Jungmannově ulici.

V prosinci 1932 Feigl odejel do Palestiny, kde pracoval na ilustracích pro nové vydání pražských židovských pověstí a maloval v Jeruzalémě a jeho okolí. Památná židovská místa a jejich současný život na něj hluboce zapůsobily, jeho malířský výraz se uvolnil a získal na živosti. Do Prahy si ze Svaté země přivezl řadu obrazů, akvarelů a studií, jejichž motivy pak z jeho tvorby již nikdy nezmizely. Návrat k židovské tradici se u něho projevil také v obrazech s biblickými náměty, pohledy na Staronovou synagogu a *Starý židovský hřbitov* v Praze.

V roce 1934 vystavoval v New Yorku a v dubnu 1935 uspořádal výstavu v Galerii *Skupiny výtvarných umělců* v Brně; na své poslední domácí výstavě v roce 1937 v Galerii *Hugo Feigla*

(dnešní výstavní síň *Hollar*) představil 34 obrazů převážně palestinských a pražských motivů. V posledním období Feiglůva pražského pobytu se jeho malířský přednes značně uvolnil, maloval často silnými nánosy barev a nervními údery štětce, které obrazy otevírají do prostoru. Jeho početné ilustrace ke sbírce pražských židovských pověstí vyšly pod názvem *Die Goldene Gasse* v nakladatelství *R. Löwita* ve Vídni a Jeruzalémě v roce 1937. V letech 1932–38 Feigl uveřejnil své vzpomínky na dobu *Osmy* a svoji generaci v *Prager Presse*, pro jehož nedělní přílohu kreslil ilustrace k povídkám *V. Rakouse*, *I. Olbrachta*, *J. Haška*, *V. Nezvala* a dalších autorů.

Německá okupace zastihla Feiglůvy v Praze. Když se v dubnu 1939 snažili dostat do Anglie, byli cestou přes Německo internováni v koncentračním táboře a do Londýna dorazili až díky intervenci *Artist's Refugee Committee*

a britského konzulátu. Dramaticky byl i útěk *Huga Feigla*, který unikl několik dní před okupací do Francie a se svojí ženou se později setkal až v New Yorku. Jejich dcera *Marion* byla zachráněna jedním z dětských transportů *Nicholase Wintona* do Anglie a dnes je posledním žijícím členem Feiglůvy rodiny. Nejstarší bratr *Karel* se ženou *Hanni* a dcerou *Evou*, stejně jako obě *Bedřichovy* sestry *Irena* (1880–1942) a *Kamila* (1885–1942) byli se svými blízkými již na konci roku 1941 a počátku 1942 deportováni do *Terezína* a odtud vzápětí do *Rigy*, kde všichni zahynuli. Mladší bratr *Arnošt* přežil válku díky své nežidovské manželce a zemřel v Praze v roce 1957.

V LONDÝNĚ (1939–1965)

V londýnském exilu se Feigl od počátku podílel na uměleckém životě československé emigrace. Malovat začal opět více až po válce, nejčastěji anglickou krajinu a biblické náměty, ale také své oblíbené výjevy z pouličních kaváren v Paříži a Londýně. Stále více se v jeho tvorbě uplatňují také literární či mytologické motivy (*Dostojevskij*, *Paul Verlaine*, *Odyseus*), v nichž malíř zřejmě nacházel obecnější výpověď o lidském osudu. V roce 1954 uspořádal ke svým sedmdesátinám výstavu v *The Obelisk Gallery* v Londýně. Pravidelně se účastnil skupinových výstav v *Ben Uri Art Gallery* v Londýně, která mu v roce 1959 a 1964 uspořádala přehlídky tvorby k jeho 75. a 80. narozeninám. Za nejvýznamnější událost své umělecké kariéry však až do konce života považoval výstavu *Osmy* v Praze v dubnu 1907, která se setkala s tak odmítavou reakcí a jejíž 100. výročí si letos též připomínáme.

Damašská brána – Jeruzalém, 1932/33, kresba tužkou, kvaš, 340 x 490. ŽMP.

Bedřich Feigl zemřel 17. prosince 1965 v Londýně ve věku nedožitých 82 let; jeho žena jej přežila o šest měsíců. Oba jsou pochováni ve *Willesden Green* v Londýně.

ARNO PAŘÍK

LEX HLINKA, KAUKA RYDLO

Jeseň 2007 na Slovensku

Plazivá rehabilitácia obdobia Slovenského štátu pokračuje. Politici koalície a opozície sa predbiehajú v obdivy k Andrejovi Hlinkovi, niektorí už hovoria aj o Jozefovi Tisovi. Slovenská národná strana presadila v parlamente zákon, ktorý je signálom o zmene smerovania štátu.

LEX HLINKA

V priebehu septembra a októbra 2007 najväčšiu pozornosť slovenských médií vyvolala diskusia o zákone nazvanom *Lex Hlinka*. Zákon, ktorý má vyjadriť úctu slovenského národa k Andrejovi Hlinkovi, napokon slovenský parlament prijal 94 hlasmi z celkového počtu 150 poslancov. Bol to zákon pripravený vládou Slovenskou národnou stranou (SNS) a navyše podporený Kresťanskými demokratmi (KDH), ktorí sa hlásili k tomu, že je to vlastne ich návrh. Jediná parlamentná strana, ktorá sa postavila proti návrhu, bola Strana maďarskej koalície (SMK).

Nebudem popisovať dlhé mediálne diskusie o tom, či ľudáci zneužili alebo nezneužili Hlinkovo meno, či mal alebo nemal podiel na zločinoch, ktoré sa stali po jeho smrti za éry Slovenského štátu, či obdivoval Hitlera viac alebo menej ako iní politici jeho doby. Problém vidím nasledovne:

Meno Andreja Hlinku má jednoznačnú symbolickú hodnotu – je symbolom slovenského fašizmu, je jeho ikonou. Nie náhodou boli podľa Andreja Hlinku pomenované Hlinkové gardy aj zlopestne známe Pohotovostné oddiely Hlinkových gárd. Žiadne meno nebolo v histórii slovenského fašizmu tak často vyslovované ako meno Andreja Hlinku, k žiadnemu symbolu sa Slovenský štát z rokov 1939–45 neupol viac ako k menu Andreja Hlinku. Tvrdí dnes, že sa jednalo „zneužitie jeho mena“, nie je ničím opodstatnené. Po Hlinkovej smrti prevzali vedenie jeho strany osoby, jež mu dlhé roky stáli po boku, a politika, ktorú viedli, bola pokračovaním politiky, ktorú robil on sám. Vyzdvihnutie osoby a zásluh Andreja Hlinku a vystavenie jeho sochy v Národnej rade budú jasné signály ukazujúce, že došlo k zmene smerovania štátu. Neonacisti a neofudáci každého druhu sú si dobre vedomí symbolického významu tohto mena a zákon známy ako Lex Hlinka bez výnimky podporujú. Na rozdiel od demokratov majú na to dobré dôvody. Lex Hlinka momentálne čaká na podpis prezidenta Gašparoviča. Všeobecne sa očakáva, že prezident zákon podpíše.

KAUKA RYDLO

Na pôde slovenského parlamentu je najhorlivejším stúpencom Slovenského štátu a prezidenta Tisa poslanec za Slovenskú národnú stranu Jozef M. Rydlo. Je teda ústavným činiteľom republiky, má mandát riadne zvoleného poslanca a navyše je aj podpredsedom zahraničnopolitického výboru slovenského parlamentu.

Tieto fakty pripomínam preto, že o poslancovi Jozefovi Rydlovi boli v tlači publikované tvrdenia, ktoré silne spochybňujú

Novinka: zbierka oslavujúci Tisa. Foto Plus 7 dní.

jeho kvalifikáciu v akejkoľvek sfére. Jozef Rydlo v mladosti emigroval na Západ, usadil sa vo Francúzsku a neskôr Švajčiarsku, po roku 1989 sa vrátil na Slovensko. Opakovane sa vydával za vysokoškolského profesora, a to profesora pozoruhodne mnohých univerzít. Tvrdil, že v rokoch 1968–93 pôsobil na nasledujúcich univerzitách: Padova, Benátky, Záhreb, Skopje, Rím, Vatikán, Mníchov, Viedeň, Toronto, Washington D.C., Lausanne, Bern, Ženeva, Buenos Aires a Paríž. Vyšlo však najavo, že nie je žiadnym profesorom a jediný titul mu udelila neznáma inštitúcia, ktorej zakladateľom a jediným členom je on sám. Jeho sklon k neoprávnenému používaniu titulov mal pozoruhodnú dohru, švajčiarska polícia mu pri domovej prehliadke zhabala falšované alebo ukradnuté hlavičkové papiere a diplomy mnohých univerzít vo svete. Aj na poslanskej navštívenke Jozefa Rydla sa skvie titul profesora...

Ešte vážnejšou diskvalifikáciou je jeho zdravotný stav. Psychiatrické oddelenie

polikliniky univerzity v Lausanne diagnostikovalo Rydlovi „schizofréniu s paranoídnymi sklonmi v pokročilom štádiu“. Od roku 1989 je plne práceneschopný na neurčitý čas a po zvolení za poslanca slovenského parlamentu poberal popri štandardom švajčiarskom invalidnom dôchodku aj slušný poslanskeký plat, pričom súbeh platu a invalidného dôchodku je vo Švajčiarsku v rozpore so zákonom. Švajčiarske orgány 10. novembra vyplácanie jeho dôchodku pozastavili. Poslanec a zákonodarcovia vyhlásili, že si nebol vedomý porušenia zákona, pretože to, čo dostáva v slovenskom parlamente, „nie je plat, ale náhrada za činnosť poslanca“.

Poslanec Rydlo nie je počiatok jeho kariéry na Slovensku. Ešte pred zvolením za poslanca sa údajný „Prof. Dr.“ Jozef M. Rydlo stal zástupcom riaditeľa múzea v Martine, neskôr sa zamestnal v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Podľa niektorých pozorovateľov Rydlo založil svoju kariéru na stykoch s nacionalistickým historikom prof. Milanom Ďuricom, autorom xenofóbnej a antisemitskej príručky *Dejiny Slovenska a Slovákov*.

Poslanec Jozef M. Rydlo sa v médiách vyjadril, že prezident Tiso je najväčším Slovákom 20. storočia. Vo výročný deň 68. výročia založenia Slovenského štátu (14. marca 2007) putoval k Tisovmu hrobu, kde skinheadi spievali šovinistické piesne a dvíhali ruky k nacistickému pozdravu. Rydlo nič nevidel. Pre noviny *Slovak Spectator* sa vyjadril, že je hanba tým, čo si tento deň nevedia pripomenúť.

Vo Švajčiarsku bol Rydlo obvinený z viacerých kriminálnych činov, avšak väčšina obvinení sa súdne nepreukázala. Bol to napr. pokus o zabitie bývalej manželky uškrtením, ktorému zabránili jeho deti, alebo pokus hodiť vlastné deti pod idúci vlak na železničnej stanici v Morges. Zaznamenaný je aj jeho sklon k perverzii, existujú viaceré svedectvá o jeho nevhodnom chovaní v spoločnosti mladých ľudí.

Čo sa však Rydlovi podarilo dokázať, to boli krádeže množstva tlačí a dokumentov v Národnej knižnici v Berne. V rokoch 1985 a 1986 systematicky kradol knihy aj cenné originálne rukopisy, napr. Dvořáka, Beethovena, Mahlera, Le Corbusiera a Romaina Rollanda. Kus po kuse ich vynesol pod oblečením. Časť lupu zhabala polícia a vrátila knižnici. Po tom, čo bola krádež odhalená, nariadil vtedajší riaditeľ knižnice Jean Frédéric Jauslin reorganizáciu, ktorá so sebou priniesla prísnejšie podmienky pre vstup do archívu.

Mnohé z tu uvedených tvrdení sú o Rydlovi na Slovensku známe a boli publikované už v roku 1991 v dvojtyždenníku *Echo*

(č. 13/ 1991, Profesor či podvodník?) a tiež v roku 1994 v týždenníku Domino. Postavením „profesora“ to však neotriaslo.

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

Isté je, že duch glorifikácie slovenského fašizmu je vlastný nielen Rydlovi. Podobne ako on sa vyjadrovali aj viacerí účastníci TV debaty o Slovenskom štáte, ktorú organizoval pracovník „nového“ Ústavu pamäti národa Dr. Martin Lacko a kde bol okrem iných prítomný aj poslanec Rydlo. Tón a duch tejto TV diskusie vzbudil rozhorčenie a bol cieľom kritiky zo strany viacerých médií. Spomenutá TV diskusia jasne vypovedá aj o novom smerovaní Ústavu pamäti národa (ÚPN), ktoré je diametrálne iné, ako bolo v časoch zosnulého Jána Langoša. Súčasný Predseda správnej rady ÚPN Ivan Petránský už vytvoril novú redakčnú radu časopisu Pamäť národa a pozval do nej ľudí, ktorý by za predsedníctva jeho predchodcu Jána Langoša nemali šancu prekročiť prah ústavu.

Objavujú sa signály o novom prístupe k skúmaniu obdobia Slovenského štátu 1939/45. Noví historici ÚPN sa napríklad chystajú mapovať protiludácke aktivity odboja, ktoré smerovali proti predstaviteľom vtedajšieho režimu. Na apríl budúceho roku ohlásili konferenciu, ktorá bude skúmať aj (citujem) záver obdobia druhej svetovej vojny, keď sa terčom perzekúcií stávali aj predstavitelia ľudáckeho režimu a širšie vrstvy obyvateľstva.

Je smutné vidieť, ako rýchlo sa podarilo Slovenskej národnej strane nájsť značný počet mladých ľudí realizujúcich požiadavky politickej objednávky na „správny“ ľudácky výklad dejín.

POSLANEC RYDLO NIE JE JEDINÝ

Pre dokreslenie atmosféry treba dodať aj to, že schizoidný paranoik a parlamentný poslanec za Slovenskú národnú stranu „Prof. Dr.“ Jozef M. Rydlo nie je vo svojom období vodcovi slovenských fašistov osamotený ani na pôde slovenského parlamentu. Medzi poslancami najsilnejšej vládnej strany Smer-sociálna demokracia sa nachádza poslanec Ján Podmanický, ktorý spolu s Rydlom a ďalšími dvomi autormi pracujúcimi v štátnej správe ako nominanti strany Smer-sociálna demokracia, ktorí však (nevedno prečo) nemajú poslanecký mandát, vydali zbierku básni oslavujúcich popraveného prezidenta Jozefa Tisa. Predsedovi strany Smer a premiérovi slovenského kabinetu Róbertovi Ficovi to, zdá sa, ani najmenej nevadí. Sám sa považuje za dôsledného antifášistu.

JARO FRANEK

FREJKOVÉ CESTA ČASEM

Narodila sa v Anglii, rodiče uprchli pred nacisty, ktorí pak jejím otci vyvraždili zbytek rodiny. Otec bol ekonom, po válce mohl žít kdekoli, ale zvolil si zemi, v níž ho o pár let později jeho kolegové a přátelé v noci přepadnou, uvězní, obviní ze spiknutí a nakonec popraví. Jeho popel rozsyjou pod kola aut na okresní silnici. Jí je v té době sedm let. Znáší se jí vyhýbají, jednou v noci jí a její matku estébáci naloží na nákladák a odvezou do vyhnanství. Po čase vyjde najevo, že otec nebyl spiklenec, ale sám se stal obětí spiknutí svých přátel. Ti pod tlakem času postupně přiznávají, že se stala chyba, ale vinu necítí. Cítí jí však jedna z obětí. „Zavrhlí jsme to nejpodstatnější v životě lidském, základní hodnoty, které určují smysl života, zavrhlí jsme etiku, prád,“ vzpomíná Hana Frejková po letech ve své knize *Divný kořeny*, kterou právě vydalo pražské nakladatelství Torst. „Ještě teď brečím jako kráva, nejrady bych to ryla do papíru, až bych ho protrhla, jak mě to bolí! Hodilo nás to do mlýnského kola a rozemlelo... Celý život jsem se trápila tím, že jsem uvěřila, že můj tatínek je zrádce.“

Tragická zápletká, spiknutí, justiční vražda, osudové zvraty a rozhodnutí, nevinné dítě uprostřed katastrofy, dokonce i chór (který tu reprezentují zástupy donašečů a fízlů) – ten příběh má opravdu něco z antického dramatu, jak to autorka trochu ironicky naznačuje. Jen jako by dramaturgem byl Kafka či Ionesco: obžalovaný, aby se zachránil, obžalovává sám sebe, učí se falešnou výpověď nazpaměť, není vyloučeno, že se něčím provinil, třeba tím, že pomáhal, jak se říká „roztočit mlýny, které ho pak semlely“, ale rozhodně ne tím, za co byl odsouzen, vinu necítí vrazi, ale oběť, a navíc i dítě té oběti – ještě po půl století...

Hana Frejková čekala půl století, než se odvážila vydat zpátky v čase až k té sedmileté holčičce, a ještě trochu dál. Co objevila, zažila a co si pomyslela, zapsala v knize, jejíž literární tvar není snadné charakterizovat. Je to malinko divočina: střídají se tu časy, roviny i autorské postupy, žánry jsou promíchány: trochu memoárů, trochu detektivky, strohé dokumenty, taky zpověď, něco z eseje,

něco z pátrací non fiction. Překvapivě to však drží pohromadě. Autorka vypráví, co si pamatuje, ale její vzpomínky jsou pro ni jen jednou z cest, po nichž se vydává při své pátrací misi. Na jiné cestě vyhledává po světě příbuzné a známé, na další pátrá v archivech, na jiné skládá kostřbaté úločky svých nálezů a snaží se je hodnotit. Je to právě kompozičně vděčný motiv cesty a takřka detektivního pátrání, co drží text pohromadě, je jeho hybnou silou, udržuje autorku a občas i čtenáře v napětí. Autorka určuje směr a povahu pátrání, sama se ho účastní a zároveň ho hodnotí, je tedy objektem i subjektem dění. Jinak to být nemůže, když víme, čeho se její hledání týká.

Frejková na své cestě časem zjišťuje s údivem, že neví nic o zázemí života svých rodičů, není si jista svým jménem, mateřským jazykem, národností, místem v zemi, kde žije... To celé zní jako zadání pro hloupý televizní seriál, ale pro autorku je to zadání jejího života. Věříme jí, že potřebuje víc než kdo jiný najít „sama sebe“, trochu pevné půdy pod nohama. „Vztahy v naší rodině byly absolutně nenormální, náš život byl prosáklý vinou, a ta pod povrchem neustále existovala a držela nás v totalitních kleštích,“ říká. „Já se k té vině chci přiznat, chci obvinít své rodiče a zároveň je chci ospravedlnit vyprávěním

o nich, o jejich životě, o mém životě, o tom, jak se stát jedincem, který má právo žít ve společnosti a na místo na slunci!“

Frejková měla v ruce téma na román, ale něco takového evidentně nebylo její ctižádostí; chtěla podat svědectví a to se jí povedlo mimořádně dobře a důvěryhodně. Jde totiž na věc opačně, než bývá u nás zvykem. Svou cestu proti toku času nepodnikala pro publikum, ale aby si „sama sobě odpověděla na otázku, jak se to všechno mohlo stát“.

Ne- hledá jako mnozí jiní ospravedlnění v okolnostech doby, nezajímá jí vina ostatních: hledá a snaží se posoudit míru viny svojí a svých nejbližších. Pokud dochází k nějakým závěrům, nechává na čtenáři, jestli je přijme.

Její kniha tak naznačuje jeden ze způsobů, jak by mohlo vypadat to věčně omílané vypořádání se s minulostí. Fakt, že to lze udělat věrohodně ještě po padesáti letech, působí povzbudivě.

TOMÁŠ PĚKNÝ

Clive Sinclair

JAK JSME HRÁLI S WINGATE

Jsou rozhodování, na která člověk raději ani nemyslí. Dám příklad. Představte si, že by Anglie hrála proti Izraeli na mistrovství světa. Komu byste fandili? No jo, řeknete si, to se ale nikdy nestane. Anglický fotbal, to je nádherná k nakousnutí, ten izraelský spíš nedomrlý chudák. Ale povím vám: stávají se i podivnější věci jako tenkrát, když Wingate vyhrál pohár londýnské ligy.

Když jsem byl kluk, chodili jsme s tátou každou sobotu odpoledne na zápasy, které hrál Wingate. Byl to jediný židovský tým v celé lize; pojmenovali ho na počest Orda Lawrence Wingate, šilného generála, *gojišr* sionisty. Klub Wingate nebyl nikdy nic extra, i když měl pár dobrých hráčů, většinu sezony tvrdnul skoro na konci tabulky. Takže si představte to překvapení, když jsme na cizím hřišti trumfli soupeře a probojovali se do finále londýnského poháru.

Ve finále jsme hráli s týmem z doků, jejich fanoušci byli pověstní antisemiti. Vždycky vběhli na naše hřiště jako vlci, když se ženou na ovečky. Jenže my měli tenkrát geniální pravé křídlo, v civilu to byl kadeřník. Jak ten kluk dokázal krásně utíkat! Když běžel, leví obránci se káceli k zemi jako kuželky. Ti tulpasi se hnali za ním, ale on odsprintoval k rohové vlajce a páčil tak ostré střely, že jejich brankář nečekal a rovnou sebou plácnul do sítě. Náš střední útočník se vrhal vpřed, aby přihrávku chytil, ale pokaždé mu o vlásek utekly.

„Chyt to!“ ječeli jsme, abychom ho povzbudili.

Fanoušci soupeřů se zatím na náš rakevový start dívali s klidem; věděli, že Židi nemají gajst, a tak čekali, až naši útočníci dostanou na frak. A najednou náš střední forward přihrávku chytil; střelu, která letěla přes celé hřiště, lapil hlavičkou a hned páčil. Na tom míči jako kdyby už všichni viděli napsáno „gól“, když jako koule svištěl k síti. Brankář stál jak přimražený, bezbranný jako králík. Jenže – věřili byste tomu? – v našem oslavném ryku míč narazil do tyče a vletěl zpátky na hřiště. Ale i tak jsme se radovali. Jen můj otec smutně prohlásil: „O vlásek nebo o půl kilometru, vyjde to nastejno.“ Ve svém zklamání jsem cítil, jak moc má pravdu. Všechna ta nádherná práce s balonem byla na pytel, protože nakonec míč minul cíl. A blízkost cíle se nehodnotila.

O minutu později jsem se dočkal další lekce. Odražený míč vyvolal nepřátelský útok, který se vytratil do bláta ve středu hřiště. Pak udělal náš střední záložník neuvěřitelnou chybu; i když ho nikdo neohrožoval, poslal míč zpátky k brankáři a balon k naší hrůze znova uvízl v blátě. A hned k němu vyrazil jak náš gólman, tak to zvíře, jejich střední útočník. Náš brankář byl u míče první, ale než ho stačil sbalit, hovořilo do něj vletělo, protože nestačilo zabrzdit. Míč vypadl z brankářových rukou a odsákal do sítě. Protestovali jsme, nadávali rozhodčímu, ale gól platil.

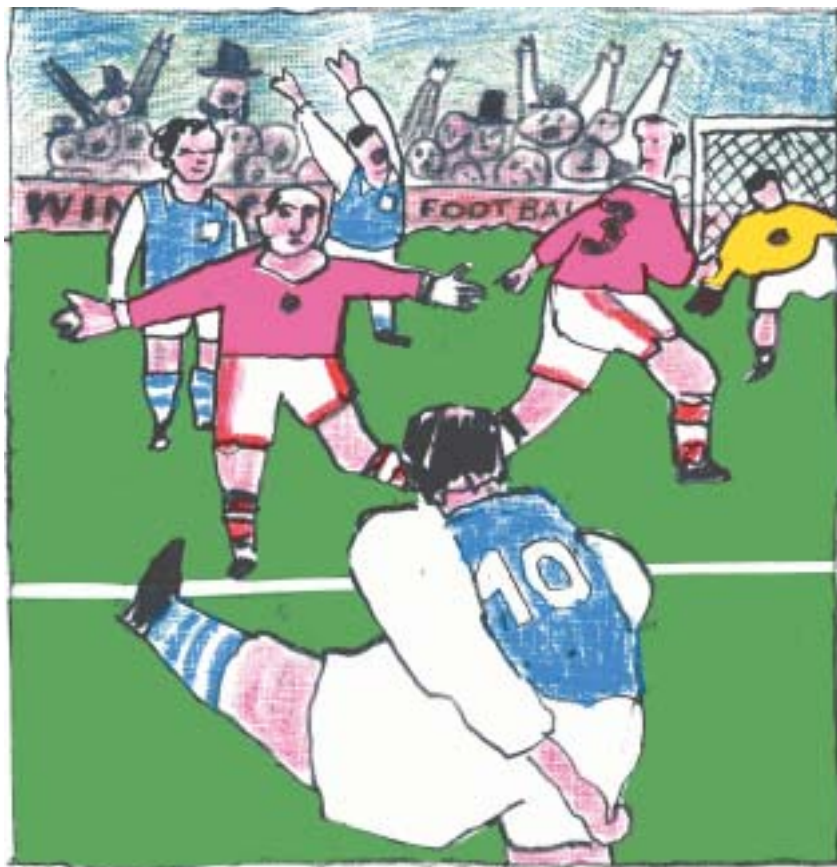
„Jen se dobře koukej, mladíku,“ upozornil mě princ ze Šmatesů, který se v hledišti

Teď, když jsme prohrávali, soupeřovi fanoušci dokonce mávali na naše pravé křídlo a posmívali se vlastnímu levému obránci, že se nechal obelstít rychlonohým Židáčkem.

Druhá polovina začala senzací. Z výkopu letěl míč přímo k našemu kadeřníkovi. Ten s drzou lehkostí obešel kluka, co ho měl blokovat, a vyrazil vpřed. V nejposlednějším možném okamžiku přihrál míč přes hřiště útočnickovi a ten vyletěl, jako kdyby měl v patách pružiny, aby přihrávku chytil. Vznášel se s míčem na nártu a vypálil na síť. Vyrovnáno! Málem jsme se zbláznili radostí, cítili jsme blaho, které dokáže jen dokonalost. Ten gól neměl chybu, bylo to umělecké dílo!

„Neměj šanci,“ skandovali jsme nejvyšší chválu.

Jenže ať se snažil, jak se snažil, Wingate

Kresba Antonín Sládek.

producíval v kabátě z velbloudí srsti se sametovým límcem. „Jen se něčemu přiuč: účel světí prostředky. My Židi jsme vždycky moc úzkostliví. Copak kdy opatrnictví k něčemu vedlo? Proč naši útočníci neporáží brankáře jako tenhleten? Podívej se na mě. Dotáhl jsem to někam tím, že jsem slušně tůkal na dveře? Kdepak. Vždycky jsem hned vrazil dovnitř. Věř mi, to je jediná cesta, jak se v tomhle světě prosadit.“

se nedokázal rozkývat k dalšímu, tak důležitému gólu. Pak deset minut před koncem náš pravý záložák, chlapík trochu při těle, ale mrštný, rozrazil jejich obranu přímým kopem a náš střední útočník stál najednou sám proti jejich brankáři.

„Střílej!“ ječeli jsme.

Popoběhl, pak jako by zavrával, ale neupadl.

„Střílej!“ hulákali jsme.

Váhal. Na co myslíš? Chystal se kolem brankáře driblovat? Ale než se stačil rozhodnout, brankář vyrazil od lajny a porazil ho. Rozhodčí ukázal k zemi. Penalta! Když se náš útočník napřahoval k ráně, dospělí chlapi včetně mého táty si zakryli obličej. Tentokrát ale střelec nezaváhal – dřív, než jsme stačili vydechnout, ležel míč v síti. Nemohli jsme tomu uvěřit. Už zbývalo necelých deset minut a my jsme vedli! Vypadalo to na vítězství!

„Win-gate! Win-gate!“ skandovali jsme.

„Jak dlouho, jak ještě dlouho?“ dorážel jsem v jednom kuse na tátu, protože jak odtikávaly poslední minuty, napětí se dalo krájet. Útoky našich soupeřů byly stále zoufalejší; střední útočník bušil do naší obrany jako beranidlo, ale vydrželi jsme. Konečně se rozhodčí podíval na hodinky a zvedl k puse píšťalku. Ta úleva...

Jak zaznělo písknutí, nějaká žena v kabátě z umělého leoparda vykřikla: „Hitler měl pravdu! Židi patří do sprch!“

Kluk, který stál vedle ní, patřil k našim fanouškům (mně připadal velký, ale asi mu nebylo víc než čtrnáct). „Zavři zobák, bábo,“ opáčil.

Jednu mu vlepila. On jí to oplatil.

„Špinavej Žide!“ ječela.

Na místo se prodíral známý té ženské, korba s pažemi jako kýty šunky, ale klukem zatřásl jen jednou, protože se do věci vložil Al Pinsky. Nebyl velký, takže se kolem zasmál, což od něj bylo dost hloupé, protože Al byl boxer a šampion Británie v lehké váze. Golem pustil chlapce a otočil se na Pinského. Pinsky se sehnul, jako by se ukláněl, pak se narovnal a bez spěchu chlapa skolil.

Když dorazila policie a vyslechla různé verze incidentu, tetelili jsme se potěšením a spravedlivým rozhořčením. Ten večer jsme s tátou šli domů vstříc pravidelné sklenici mléka a opečené chleba a já se cítil povznesený – nejen, že jsme vyhráli pohár, ale zvítězili jsme nad *jokes* i morálně. Nadávali nám do špinavejch Židů, ale my jsme proti nim povstali a vyvázli bez úhony – oni navíc odcházeli s krvácejícím nosem.

Teď si uvědomuji, že k zábavě při zápasech Wingate patřila i možnost, že se střetneme s antisemity. Mezi židovskými fanoušky platilo rčení, že když se natukne goj, objeví se antisemita, což byla naše ošuntělá verze Shylockova srdcervoucího nářku. Možná, že jsme měli náturu lidí, kteří chodí do zoo proto, aby škádlili lva v kleci, a pak si stěžovali, když se je pokusil rafnout. Ale spíš si myslím, že jsme antisemitismus brali jako důkaz toho, že jsme morálně lepší; potvrzoval naše postavení vyvrhelů, ale

současně také naši vyvolenost. Všední život nám žádný takový důkaz neposkytoval, a tak jsme tyhle útoky brali jako poselství, že *něčím* se opravdu odlišujeme. A o sobotních odpoledních jsme se tímhle rozdílem mohli vychloubat, věděli jsme, že bude vidět. Byli jsme fanoušci klubu Wingate a náš znak byl Magen David. Na hřišti jsme hráli, jak se dalo, a na tribunách šlo jen o to, zda si *jokes* přejí nepřijemnosti – když ano, poskytlí jsme jim je s chutí.

Za pár týdnů po vítězství poháru uveřejnil *Daily Mirror* článek o podvodu s dopováním při koňských dostizích a zjistilo se, že do aféry je zapletena většina hráčů soupeřova týmu a spousta jeho fanoušků, včetně středního útočníka a té *šikse* v leopardím kabátě. Tolik úžasných zpráv – nejen, že to byli antisemité, ale dokonce i zločinci!

Jedna z prvních poválečných sestav klubu Wingate. Foto archiv.

„Co jiného může člověk od takových *jokes* čekat?“ ptal se princ ze Šmatesů. Můj otec, člověk o něco moudřejší, prohlásil: „Gojové budou vždycky gojové.“

Strázně jsem si přál hrát za Wingate. Každý večer po škole jsem šel na zadní zahradu a kopal do míče. Rozdělil jsem se na dva imaginární týmy: ten první předváděl nádherné útoky na křídle, které končily smrtící střelou. Když nebyl gól dokonale, nepočítal se. Druhé mužstvo tvořili dřiči, vděční za jakýkoli odražený míč nebo náhodný gól, tým bez jiskry a brilantních jedinců. První družstvo sice pokaždé neztěžilo, ale vždycky bylo krásné se na něj koukat. Jak jsem běhal, snil jsem o tom, že se stanu králem pravých křídel; outsider, který prodlévá stranou, ale nakonec vyhraje zápas. Co lepšího by si mohl židovský kluk přát?

Náš učitel míčových her ve škole měl ohnivě rudé vlasy a nos jako zobák, ale Žid nebyl. Protože jsem se vždycky tvářil trochu nešťastně, vybral si mě jako věčný terč posměchu.

„Netvař se, jako když furt trpíš,“ říkal mi. „Klukům se mají hry líbit.“

Má láska k fotbalu ho překvapila; ve skutečnosti jsem uměl slušně utíkat a pravé křídlo mi sedlo.

„To nebylo špatný,“ prohlásil. „Nevěděl jsem, že tvoji lidé rádi cvičej.“ Podíval se na moje drahé fotbalové boty a řekl: „Tvůj táta určitě hodně vydělává, vid’?“

„To nevím,“ odpověděl jsem. Nechodili jsme na zápasy Wingate nadarmo – antisemitu jsem poznal hned. Protože jsem rád hrál fotbal, ušetřil mě učitel trápení. Totéž se nedalo říct o Šalomounovi. Šalomoun nesnášel všechny hry a fotbal zvlášť.

Chudák Šlomo byl zbabělec a Nosáč to vycítil. Vybral šest největších lumpů ze třídy a řekl, ať si stoupnou do řady. Pak hodil Šlomovi míč a poručil mu, aby k nim běžel. Šlomo se ani nehnul. Byl tak vystrašený, že se ani nehádal.

„Hni sebou, ty padavko, nebo...“ vyhrožoval Nosáč. Šlomo se nakonec rozběhl,

míč hnal daleko před sebou, ale nikdo mu ho nevracel. Kluci pochopili, co jim učitel naznačuje, a místo po míči šli po Šlomovi. Ztloukli ho, ne moc, ale dost na to, aby ho rozbrečeli. Nesnažím se omlouvat svou nečinnost, byl jsem jen rád, že neublížuji mně. A k hodinám tělocviku to mimochodem patřilo.

Asi v době, když jsem šel na univerzitu, to začalo jít s Wingate z kopce. Neměli dost židovských hráčů, aby vytvořili minjan, a tak museli nabírat i nežidovské fotbalisty. Platilo sice, že Wingate měl posilovat přátelství mezi židovskými a nežidovskými hráči, ale většina našich fanoušků cítila, že situace zašla příliš daleko. Tohle byla – představte si to! – asimilace. Časem přestali fanoušci na zápasy chodit a klub, jak předvíдали, ztratil svou identitu. Když jsem je viděl naposled, mužstvo tvořili cizí hráči, kteří se většinou jmenovali Smith nebo Williams. Stará atmosféra zmizela, z Wingate se stal jen jedním z mnoha fotbalových klubů. Na vysoké škole jsem sice dál sledoval v rádiu fotbalové výsledky, ale pro žádný tým už jsem nikdy nepocítil to co v dětství pro Wingate. Ale tehdy jsem už věděl, že život není jen fotbal.

(Část povídky Clivea Sinclaira „Fotbalový klub Wingate“ z roku 1979, zařazené do antologie *Contemporary Jewish Writing in Britain and Ireland*, Londýn 1998, přeložila am.)

ODEJÍT, ČI ZEMŘÍT

Osudy českých a německých filmových umělců za nacistů (II)

(pokračování z minulého čísla)

Když nacistický ministr propagandy Joseph Goebbels v roce 1933 zakázal právě dokončený film Fritze Langa *Závětí doktora Mabuse*, režisér neváhal ani hodinu; ještě též den emigroval. Odešel do USA, kde v Hollywoodu natočil řadu významných snímků (mimořadně v r. 1943 také příběh o atentátu na R. Heydricha *I katové umírají* podle scénáře Bertolta Brechta, bohužel značně vzdálený realitě).

Plakát na film *Závětí doktora Mabuse*, 1931.

Režisér Victor Trivas natočil v roce 1931 protiválečný snímek *Země nikoho*, který nacisté hned po lednu 1933 zakázali. Autor se zachránil emigrací. Jedna z nemnoha zachráněných kopií se přes švýcarského distributora dostala v červnu 1933 do pražské premiéry. (Později ji do svého archivu získali bratři František a Ferdinand Čvančarovi a uvedli ji v květnu 1938 ve svém žižkovském kině Republika; r. 1940 ji zabavilo gestapo.)

Významný německý herec a režisér Conrad Veidt našel azyl v Anglii a USA, kde v Hollywoodu stačil před svou předčasnou smrtí vytvořit nezapomenutelné úlohy ve filmech *Zloděj z Bagdádu* a *Casablanca*. Herec Walter Rilla se na rozdíl od něj pádu nacismu dočkal. Za války hrál v britských filmech, ale působil především v německém vysílání britského rozhlasu, za což byl v Německu v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti.

PARADOXY OSUDŮ

Většina německých herců, režisérů a scenáristů utíkala na Západ. Ti, kteří byli víc nalevo, hledali spásu v Sovětském svazu.

Tak např. Hans Klering sem přijel s režiséry Erwinem Piscatorem a Gustavem von Wangenheimem už v roce 1931 a po příchodu Hitlera k moci tu zůstal. Hrál pak v sovětských filmech německé vojáky, po válce patřil k předním hercům NDR. Herec židovské divadelní scény ve Lvově a žák Maxe Reinhardta Alexander Granach se v SSSR podílel na vzniku protinacistického filmu *Bojovník* (1936), který režíroval G. von Wangenheim, s nímž Granach hrál již v klasickém Murnauově hororu *Upír Nosferatu* (1922). Po čase odešel do Hollywoodu, kde se objevil mj. v protisovětské satirě *Ninočka* (1939).

Lékař, spisovatel a dramatik Fridrich Wolf emigroval s rodinou do SSSR krátce po příchodu nacistů k moci. Jeho protifašistická hra *Profesor Mamlock* o perzekuci židovského lékaře se v roce 1938 dočkala i úspěšné filmové adaptace, remake filmu natočil r. 1961 v NDR spisovatelův syn Konrad Wolf, za války důstojník Rudé armády, po ní absolvent Vysoké filmové školy v Moskvě. Do SSSR rovněž emigroval herec Ervin Geschonneck, který v r. 1938 hledal uplatnění v Praze, kde ho později vypátrali nacisté a poslali ho do koncentračního tábora. Na konci války se zachránil mj. s E. F. Burianem.

Mezi rasově či politicky diskriminované umělce patřil i německý režisér bulharského původu Slatan Dudow. Těsně před nástupem nacismu natočil podle Brechtova námětu antifašistický film *Kuhle Wampe*. Cenzura snímek připustila s nevolí až po vyřazení některých scén, ale hned po lednu 1933 ho zakázala promítat. Dudow vzápětí i s negativem odjel do Francie, v roce 1940 však neunikl gestapu. Dostal se do koncentračního tábora, odkud se mu naštěstí podařilo vyvážnout a dočkal se konce války ve Švýcarsku.

Některé cesty osudu jsou dlážděné ironií, zvraty a paradoxy. Režisér Georg Wilhelm Pabst, rodák z Roudnice nad Labem, emigroval z Německa, ale na Hitlerovu výzvu se vrátil a mohl po celou válku nerušeně pracovat. Naproti tomu jeho kolega Helmut Käutner sice v Německu

zůstal, ale znelíbil se Goebbelsovi a až do zhroutení Říše nesměl režírovat. Ministrovu nelibost vyvolal Käutnerův barevný film *La Paloma* (*Grosse Freiheit No 7*), který se odehrává v zakouřených a rozverných námořnických krčmách a zákou-

Alexander Granach na záběru z r. 1929. Foto archiv.

tích hamburského přístavu. To nebylo možné akceptovat v čase, kdy se střed Hamburku i s pověstnou uličkou Velká svoboda proměnil po bombardování v rozvaliny. *La Paloma* v Německu nesměla na plátna kin; mohla se ale promítat r. 1944 v protektorátu.

Hůř dopadl režisér Herbert Selpin. Třebaže v r. 1941 natočil film *Carl Peters*, ve kterém nechyběly protizidovské výpady, a pracoval na protibritském snímku *Titanic*, vděku se nedočkal. Goebbels promítání filmu na území Říše zakázal (mohl se promítat v okupované Paříži a od září

Joachim Gottschalk s Brigitou Horneyovou ve filmu *Děvče z Fanö*, 1941. Foto archiv.

1943 v protektorátu) a jeho autor upadl do podezření, že má nepřátelský vztah k nacismu. Příčiněním neznámého udavače byl zatčen a uvržen do vyšetřovací vazby gestapa. Hned druhého dne – 1. května 1942 – byl již mrtvý!

O tom, že nacisté měli pevně pod kontrolou kulturní život v protektorátu, není pochyby. Je však zajímavé, že programy

zdejších kin, kam ovšem už od léta 1939 nesměli chodit Židé, nebyly zcela zahlceny propagandou. V německé hrané kinematografii převažovaly snímky zábavné, hudební, revuální, psychologické, dobrodružné či kriminální. Promítaly se sice také ideologické „partajní“ filmy, ale většinou jen ve vybraných kinech a výhradně německým divákům. Výjimku tvořilo několik desítek „státně politických, zvláště hodnotných filmů“, např. *Bismarck*, *Velká láska*, *Žid Süss*, *Velký král* (o Fridrichu II.), *Žaluji* (o propagaci eutanazie v nacistickém pojetí), které musela od dubna 1942 kina povinně promítat i pro české diváky. Ti ovšem, pokud na německý film šli, se raději dívali na Heinze Rühmanna, Johanne Heesterse, Mariku Rökkovou, Hanse Alberse, Rolfa Wanku, Paula Hörbigera, Haryho Piela, Hanse Mosera či Williho Forsta. Na herce, kteří si s nacismem příliš nezadali. Jedním z umělců, který české diváky zaujal, byl Joachim Gottschalk, jehož osud si tu připomeneme podrobněji.

MANŽELSTVÍ VE STÍNU

Joachim Gottschalk se narodil 10. dubna 1904 v městečku Calau, vystudoval gymnázium, ale pak ho zlákal moře: nastoupil jako plavčík k obchodnímu námořnictvu a během několika roků poznal Marseille, Madeiru, Kapské Město, Montevideo, Rio de Janeiro, přístavy v Karibském moři, v Mexickém zálivu, v Austrálii... Pak ho zlákal divadlo. Vrátil se do rodné země a přidal se ke kočovné divadelní skupině, vystupoval v sálech hostinců, v arénách pod širým nebem, na prknech ochotnických i profesionálních divadel v činoherních i operetních rolích. Jeho herecké umění a výrazná, energická a inteligentní tvář, poznamenaná pobytem na rozbořených mořích, nemohly zapadnout. Uchytil se jako divadelní herec v Lipsku, Frankfurtu a nakonec v berlínském Lidovém divadle a brzy také v filmu. Upoutal již ve svém prvním snímku *Ty a já* (1938, s Briggittou Horneyovou), o rok později zazářil hned ve třech snímcích: v dobrodružném *Povstání v Damašku* (režie Gustav Ucický), v *Útěku do temna* (r. Arthur Maria Rabenalt) a ve filmu režiséra Viktora Tourjanského *Žena jako ty*, opět po boku Briggitty Horneyové.

Zdálo by se, že Gottschalkova strmá kariéra bude dále gradovat a že usměvavý a neobyčejně populární herec brzy zaujme místo mezi nejfednějšími hvězdami německého filmu. Jeho další vzestup však zarazily tzv. norimberské zákony „na ochranu německé krve“ z roku 1935. Gottschalk se totiž v roce 1931 oženil s herečkou Metou Wolffovou, která jako Židovka podle no-

rimberských zákonů spadala do nižší kategorie tzv. „státních příslušníků“, kterým zákon mj. zakazoval uzavírat manželství s „říšskými občany“.

Goebbels nemínil strpět, aby jeden z nejznámějších herců narušoval „očistu nejmasovější kulturní složky“, a dal mu jasně najevo, že se musí rozvést. Jenže Gottschalk svou rodinu miloval, nacistické teorie o „čistotě rasy“ neuznával a měl pevný charakter. Nacisté mu ještě dovolili natočit tři filmy: snímek Petera Paula Brauera *Švédský slavík* (1941, s Ilsou Wenerovou), kde ztělesnil H. Ch. Andersena, snímek Gustava Ucického *Očekávám tě* (1940, s Paulou Wessely) a film Hanse Schweikarta *Děvče z ostrova Fanö* (s Briggittou Horneyovou), kde zahrál mistrně postavu muže, který vzplane k jiné ženě, ale nakonec dá přednost lásce a citové oddanosti k manželce. Goebbels vycítil, že touto rolí herec dává skrytě najevo, že přes všechny nátlak zůstává své židovské man-

Protektorátní kino. Archiv J. Čvančary.

želce a rodině věrný. A proto ho nemilosrdně s konečnou platností postavil před rozhodnutí: buď, anebo!

Ve zcela beznadějně situaci se manželé Joachim a Meta rozhodli se vším skoncovat a 6. listopadu 1941 odešli dobrovolně ze života (s nimi zemřel i jejich téměř devítiletý syn Michal). Zbývá dodat, že Goebbels s cynismem jemu vlastním nebránil tomu, aby se po umělcově smrti promítaly jeho filmy. Stejně tak jako některé filmy popravených českých umělců – Anny Letenské a Karla Hašlera.

Příběh manželů Gottschalkových brzy po válce literárně zpracoval režisér Hans Schweikart a podle jeho námětu režisér Kurt Maetzig natočil r. 1947 v sovětské okupované části Německa (studio DEFA) poměrně zdařilý hraný film *Ehe im Schatten* (Manželství ve stínu). U nás promítán nebyl.

MIROSLAV ČVANČARA

LE-ŠANA HABA 'A VE ŠTRASBURKU

Od shromáždění členů Židovské obce v Praze v listopadu 2004, na kterém byla osm měsíců po volbách vyslovena nedůvěra reprezentaci ŽOP jako celku a ze svých funkcí odvoláni předseda obce Tomáš Jelínek, dva místopředsedové (D. Stecher, E. Nováková) a členka vedení I. Pavlásková, uplynuly už tři roky. Následující shromáždění členů 12. 12. 2004 vyslovení nedůvěry reprezentaci potvrdilo a odvolalo dalších šest funkcionářů, tajemnici obce O. Dostálovou a z revizní komise P. Halvu. Poté byla z náhradníků doplněna reprezentace a revizní komise, zvolen nový předseda (F. Bányai) i nové vedení. Současně byla zahájena příprava předčasných voleb, ke kterým došlo 6. listopadu 2005. Jejich výsledek jednoznačně potvrdil kurz, který pražská obec nastoupila právě před rokem vyslovením nedůvěry reprezentaci a odvoláním řady funkcionářů.

Většina odvolaných funkcionářů se obrátila na soud a domáhala se vyslovení neplatnosti svého odvolání s odůvodněním, že byli odvoláni v rozporu se stanovami pražské obce. Stěžovali si u Obvodního soudu v Praze 1, který konstatoval, že „rozhodování o záležitostech církvi a náboženských společnostech je součástí vnitřní autonomie církvi“, a řízení pro nedostatek pravomoci soudu zastavil. Stěžovatelé se tedy odvolali k vyšší instanci. Městský soud v Praze došel ke stejnému závěru jako soud obvodní a jeho rozhodnutí potvrdil. Stěžovatelé to hnali ještě výš a podali dovolání k Nejvyššímu soudu. Ten dovolání, se stejným odůvodněním jako předcházející instance, v únoru letošního roku zamítl.

Vírou odvolaných funkcionářů a jejich stoupenců v úřady, které – a nikoliv obec a její členové – mají zřejmě podle jejich mínění rozhodovat o tom, kdo obec řídí, to však neotřásl. Obrátili se tedy (T. Homola, H. Vaňková, J. Franěk, J. Dráská, M. Dráská, E. Benešová, P. Kováčová, J. Dráská všichni zastoupeni advokátem D. Loukoutou) na Ústavní soud. Ten jejich stížnost 18. října 2007 odmítl s tím, že „je zjevně neopodstatněná a že základní práva a svobody, kterých se dovolávají, odvoláním funkcionářů ŽOP v roce 2004 zjevně porušena nebyla“.

Není vyloučeno, že stěžovatele nezastaví ani tento neúspěch, kterým vyčerпали všechny dostupné možnosti poskytované českým právním řádem, a vydají se do Bruselu či do Štrasburku. Proč ne. Mezitím proběhnou v ŽOP v příštím roce další volby.

jd

Hovory s duchem ... a další události

/Vybráno z českého tisku/

Ohlášený pochod neonacistů bývalým pražským Židovským městem, úřední i občanský odpor vůči pochodu, čeští extremisté – to vše patřilo na přelomu října a listopadu k hlavním tématům českých médií. V té době vyšlo více než 250 zpráv, referátů, úvah, komentářů apod., často pod dramatickými titulky: např. „Když v Liberci hořela synagoga“ (Mladá fronta Dnes, 10.11.), „Noc z krvavého křišťálu“ (Reflex, 8.11.), „Židům došla trpělivost. Budou se bránit“ (29.10.), „Den D v židovském městě“ (LN, 29.10. a 10.11.), „Šabes pod palbou“ (LN, 7.11.) aj. ■ Mezi 26.10. a 19.11. vyšlo téměř sto textů na téma „křišťálová noc“ (údaj Anopressu). Šumperský a Jesenický deník (10.11.) připomněl, že se pogrom „křišťálové noci“ nevyhnul ani tamnímu regionu. ■ Po více než 60 letech si na sebe vzal O. Stránský vězeňský mundúr a protestoval tím proti neonacistům. (Pražský deník, 12.11.) ■ „Protesty Židů jsou skandální,“ řekl iDnes (25.10.) organizátor zamýšleného pochodu neonacistů Erik Sedláček. ■ Obsáhlý rozhovor s rabínem K. E. Sidonem vysílalo Radio Impuls (12.11.). „Pořád slyším obavy, abychom ty hitlerčičky neomezovali na jejich právech a svobodách,“ připomněl mj. redaktor Impulsu myšlenku z proslovu A. Hyndrákové na náboženském shromáždění pražské ŽO. „Ale co naše svoboda a právo žít spokojeně bez obav o vlastní život?“ ■ „Prostě dlouhé černé šaty, hluboké tmavé oči, výrazné rty a bohaté vlasy padající kamsi pod lopatky. To není popis modelky, ale izraelské zpěvačky Yasmín Levy v nejlepším ženském věku,“ píše nadšeně internetové noviny Morava 24 (14.11.). „Delikátní směr arabštiny, židovství a křesťanství se v jejím podání starodávné poezie, romantických textů a milostných písní cantigas chvěje du-

chovním uvědoměním a jemnou nostalgii... Neopakovatelná interpretka zpívala v Ostravě písně ladino v den výročí začátku židovské genocidy Křišťálové noci a v Praze v té době pochodovali neonacisté provokativně Židovským městem. ■ „V tradičně proizraelském Česku je vystoupení proti

antisemitismu poměrně snadné,“ píše v komentáři pod titulkem „Naše křišťálově čisté alibi“ Hospodářské noviny (12.11.). „Jenže nacisté vraždili vedle Židů i Romů. Jak vypadá reakce naší společnosti tady? Když tatáž fašounská parta, která se pokusila projít židovským městem, mašuruje proti Romům, nechává to většinu bílých Čechů, včetně politiků, v klidu. Prezident, který káže morální nepřijatelnost pochodu neonacistů kolem pražských synagog, prohlašuje, že v Letech u Písku, kde zahynuly stovky Romů, vlastně ani nebyl žádný koncentrační tábor... Když se tam sejdou neonacisté k oslavě romského holocaustu, policie je v limbu... V menších městech úřady ani nenapadne uvažovat o zákazu pochodu, jehož organizátoři otevřeně píše, že jde o protest proti „cikánské kriminalitě.“ ■ Na otázku TV Prima (11.11.) „Co to znamená být Židem“, odpověděl český europoslanec V. Železný: „Být účasten na velmi dlouhých dějinách, vědět o nich, cítit je a současně velmi cítit místo, v kterém se nacházíte, tzn. ČR, českou kotlinu.“ A vyslovil odvážnou historickou tezi:

„Ostatně Židé sem přišli o něco dříve, nebo ve stejnou dobu jako Češi.“ ■ Těšínský básník a podnikatel Bogdan Trojak koupil v Bořeticích na jižní Moravě dům. „Oni to měli kdysi Židé, dodnes se tomu místu říká Židovna,“ svěřil se Právu (8.11.). „Když jsme se nastěhovali, věřte nebo ne, stýkali jsme se nějakou dobu s duchem bývalého majitele... Jeden z majitelů se před transportem v tom domě oběsil. Náš Kajetán často ukazoval do kouta, jako by viděl člověka... To ještě nemluvil. Tak jsme si jed-

nou s Lenkou sedli ke stolu a s tím duchem jsme si povídali, že ten dům chceme zvelebit... A od té doby je všechno v pořádku.“ ■ Pod titulkem „Na knize jsem pracoval dvacet let“ přinesl jihomoravský Týden u nás (31.10.) rozhovor s Jaroslavem Bránským, rodákem z Boskovic a znalcem osu-

du tamních Židů, autorem řady knih. ■ Podle Českobudějovického deníku (10.11.) se dochoval úpis, z něhož lze vyčíst, že „Johannes dictus Zizka de Trutznow“ si půjčil u dvou budějovických Židovek a dluh nesplatil. Deník to zaznamenal v krátkém referátu o životě a místopise Židů v Českých Budějovicích (odkud byli vypovězeni po pogromu r. 1505), zmiňuje mj. bývalou

Kresby Antonín Sládek.

Židovskou ulici, kde stál dnešní „Wortnerův“, dříve „Žižkův“ dům.

■ Názor novináře a spisovatele S. Motla, že „Židé byli nesmírně stateční lidé“, zvolil jako titulek článku o trutnovské výstavě „Židé v boji a odboji“ Krkonošský deník (10.11.). ■ Všechna vý-

znamnější seriózní

média si připomněla nedožitě 90. narozeniny Pavla Tigrida. HN (25.10.) pod ironizujícím titulkem „Zločinné pikle laskavého gentlemana“ konstatovaly mj., že „po celý exilový život byl Tigridův kritický mozek terčem nenávisť místního režimu“ a majitel toho mozku pro komunisty „zosobněním ďábla“. ■ Internetové Britské listy (30.10.) shrnují při té příležitosti s chutí různá negativní hodnocení postojů a charakteru P. Tigrida. ■ Právo (2.11.) referovalo o tom, že z masového hrobu v pražském Motole byly vyzvednuty ostatky hraběte Jánose Esterházyho, předválečného vůdce maďarské menšiny u nás, poslance Národního shromáždění. Roku 1942 jako poslanec parlamentu Slovenského státu jediný hlasoval proti zákonu o vystěhování Židů. „Od nejmladšího věku jsem měl protizhkovskou orientaci a tu si zachovám do smrti,“ řekl prý tehdy. „Jako Maďar, křesťan a katolík však považuju tento zákon za bezbožný a nelidský.“ Po válce ho komunisté odsoudili k trestu smrti, změněnému na doživotí. Zemřel na Mírově před 50 lety. ■ Týdeník Respekt (47) otiskl odmítavou recenzi vzpomínkové knihy Ivana Margolia *Praha za zrcadlem*. ■ Richard Wagner „měl antisemitské postoje, ale vyčítat mu rasismus by bylo příliš silné,“ říká v rozhovoru pro týdeník Týden (19.11.) Vlasta Reittererová, „uznávaná muzikoložka, která žije ve Vídni a vyučuje na Masarykově univerzitě v Brně“. K antisemitským názorům došel prý „v momentě, kdy si uvědomil, že intendanti divadel, bankéři a další bohatí lidé jsou Židé, zatímco on měl hluboko do kapsy“.

(tp)

IZRAEL: Židovský stát jako zločin

Těžko být prorokem ohledně mezinárodních konferencí, zvláště těch, které se zabývají Blízkým východem. Musí skončit alespoň vyhlášeným úspěchem, jinak by pořadatelé až příliš otevřeně přiznali marnost svých vysokých ambicí. Ale jak se potom onen úspěch zhmotní, to už bývá jiná kapitola. O to snadnější je být prorokem ohledně výrazu „židovský stát“.

Se slovním spojením „židovský stát“ mohou mít problémy i ti, kteří uznávají právo Židů na vlastní národní domovinu a Stát Izrael. Na první pohled jde jen o slovní hříčku. Vždyť jaký je rozdíl mezi „právem Židů na vlastní stát“ a „židovským státem“? Ale přijde-li na lámání politického chleba, můžeme vsadit výplatu, že je oheň na střeše. Jako teď v listopadu.

OD SLOV KE ZBRANI

„O své existenci coby existenci židovského státu vyjednávat nebudeme, to je prostě daný výchozí bod pro veškerá jednání,“ řekl premiér Ehud Olmert a dodal: „Nebudu vyjednávat s kýmkoliv, kdo tohle neakceptuje.“ Neinformovaný člověk by si pomyslel, že jde o nějaké teoretické cvičení. Jenže bylo dva týdny před začátkem mezinárodní konference v americkém Annapolis, takže vzápětí odpověděl hlavní palestinský vyjednavac Saíd Irikát.

„Žádný stát na světě nespojuje svou národní identitu s identitou náboženskou,“ řekl Irikát pro izraelský rozhlas a ti, kdo vsadili výplatu na oheň na střeše, si mohli jít pro výhru. Následná debata nezahrnula jen izraelské politiky i státníky, ale i média v celém názorovém spektru. Nic nepomohlo, že Irikát význam svého výroku upřesňoval pro deník *The Jerusalem Post*: Izrael si má sám zvolit, jak bude svůj stát nazývat, a Palestina ho tak uzná. Irikát nabídl i příměr k Islámské republice Írán: „Změníte-li svůj název na ‚Židovský stát Izrael‘, budeme mu tak říkat.“ Zkušenost s různými verzemi palestinských projevů je známá už z časů Jásira Arafáta.

Ve skutečnosti nejde o slovíčka v úředním názvu státu, ale o možný návrat palestinských uprchlíků z roku 1948 a jejich potomků na území Izraele. Jde o demografickou zbraň, jak se říká postupu, který by setřel židovskou většinu v Izraeli arabským přístěhovalectvím, ne zbraněmi. V tomto smyslu panuje v Izraeli o „židovském státu“ jednota. Rozdílly v tamní debatě se odvíjejí jen od otázky, zda má smysl učinit z této samozřejmosti podmínku jednání, jak chtěl Olmert.

CHTĚJÍ ZMĚNIT REALITU

Z formálního hlediska lze celý spor snadno shodit ze stolu, jak to učinil Jeff Jacoby v listu *The Boston Globe*. Návštěvník z Marsu by se podle něj divil, jak je možné vůbec tohle téma nastolit. Vždyť Organizace islámské konference sdružuje 55 států, které se deklarují jako muslimské, a Arabská liga zahrnuje 22 států, které jsou celosvětově přijímány jako arabské. Proč by nemohl být uznán Izrael jako židovský stát, notabene jediný na světě?

Irikát lže, tvrdí-li, že žádný stát na světě nespojuje svou identitu s náboženstvím. Argentinský zákon se odvolává na římskokatolickou církev, britská královna je hlavou anglikánské církve, Řecko ve své konstituci stanoví pravoslaví za „převažující vyznání“, himálajský Bhútán se hlásí k buddhismu jako k duchovnímu dědictví, nemluvě o muslimských zemích. Írán a Saúdská Arábie mají vyznání víry písemně zachycené na státní vlajce, samotná Palestinská samospráva prohlašuje v článku 4 svého základního zákona islám za „oficiální víru v Palestině“ (co na to křesťané v Betlémě?).

I dokumenty moderní historie a mezinárodního práva svědčí proti Irikátovi. Když Společnost národů svěřovala mandátní Palestinu v roce 1922 Británii, výslovně zdůraznila „historické sepětí židovského lidu s Palestinou“ a oprávněnost „obnovy jeho národní domoviny v této zemi“. Jak tehdy poznamenal Winston Churchill, židovské společenství „bylo v Palestině právem, ne z útrpnosti“. O 85 let později žije na tomto kousku Blízkého východu skoro polovina všech Židů na světě. Není-li tenhle stát židovský, jaký tedy je? Tak se ptá Jeff Jaco-

by, ale hned přechází k jádru problému: Palestinská samospráva odmítá uznat Izrael jako legitimní židovský stát – to není popírání reality, to je projev jejího odhodlání změnit realitu.

Podobně to shrnuje Bradley Burston, známý bloger deníku *Ha'arec*. Nejde o to, zda Palestinci formálně uznají Izrael jako židovský stát. Jde o to, zda Palestinci jsou schopni soužití se státem, jehož charakter je židovský. Jsou schopni sdílet Svatou zemi se státem, jehož dominantním náboženstvím není islám? Většina Izraelců přitom už přijala myšlenku nezávislé Palestiny, státu, jehož dominantním náboženstvím určitě bude islám. Nepřijmou-li obdobnou myšlenku Palestinci, řešení je nasnadě. Možná není fér a zanechá je ještě dlouho v utrpení, ale existuje: Nepřijmou-li Palestinci židovský stát, rozhodnou se pro budoucnost bez vlastní státnosti.

KDO POTŘEBUJE UZNÁNÍ

I Joel Markus, komentátor téhož *Ha'arecu*, to vidí podobně, ale zásadně nesouhlasí s Olmertovým požadavkem palestinského uznání židovského státu coby podmínkou jednání. „Mají nás uznat skrze naše židovství. Kdo jsou? Vrchní rabinát? My jsme židovský stát,“ píše Markus. Svět nás uznal jako židovský stát. Arabské státy nás napadly hned po vyhlášení nezávislosti, protože to byl židovský stát. Jako židovský stát jsme uzavřeli mír s Egyptem a Jordánskem. Potřebuje-li teď někdo uznání, jsou to Palestinci. Jejich lídři je poháněli k vraždění Židů, ale nechali je bez vlastního státu.

Podmínka, aby nás „uznali“ coby židovský stát, zní jako popírání legitimacy naší národní existence, uzavírá Joel Markus. Jak může tak chytrá země vyrukovat s tak hloupým požadavkem? **ZBYNĚK PETRÁČEK**

25. ledna 1949 byl Stát Izrael přijat jako 59. člen OSN, protože právě Valné shromáždění OSN přijalo 29. listopadu 1947 dvoutřetinovou většinou závěrečnou rezoluci o rozdělení Palestiny na stát židovský a arabský. Foto archiv.

Kalendárium

Ten den před **140 lety** považovali Češi dlouho za jeden z nejhorších ve svých novodobých dějinách: „prosincová“ ústava, vstoupivší do života **21. 12. 1867**, pohřbila jejich sny o významnějším postavení českých zemí v rámci monarchie. Z pohledu Židů to byl asi nejšťastnější den jejich zdejších dějin. Tyto dějiny po staletí formoval nikoli nejhorší, ale přece jen středověký zákoník Přemysla Otakara II. (jeho **STATUTA JUDAEORUM** vyšla roku **1262**, tedy před **745 lety**). První převratný průlom do principů tohoto zákoníku přišel až v 80. letech 18. století, kdy Josef II. Židy podrobil stejnému soudnímu řádu jako křesťany, ale teprve v prosinci 1867 skončil pro české Židy středověk a stali se rovnoprávními občany monarchie.

„Prosincová“ ústava zaručovala rovnost všech občanů před zákonem, svobodu pohybu, projevu, náboženského přesvědčení, shromažďování apod., de facto občanská práva a svobody, jak je známe dnes. Židé měli zaručeno co dosud nikdy: možnost žít a pracovat za zhruba stejných podmínek jako jejich křesťanští sousedé. Je třeba si připomenout, že osud jim dovolil této rovnosti využívat pouhých sedmdesát let. Do června 1939, kdy vešly v českých zemích v platnost nacistické rasové zákony.

I po roce 1867 se ovšem Židé v Rakousku-Uhersku často ocitali v roli občanů „druhého řádu“. Nejnápadnější to bylo v přístupu k veřejným úřadům: důstojníky, vyššími úředníky, akademickými funkcionáři apod. se mohli stát až po konverzi. Dozvuky toho zažívali ještě za první republiky – nejznámější případ představuje aféra, která vypukla roku **1922**, před **85 lety**. Tehdy byl historik **SAMUEL STEINHERZ** díky pravidlu posloupnosti zvolen rektorem pražské německé univerzity, kde působil od r. 1901. Za monarchie bylo zvykem, že židovský akademik takovou poctu odmítl (a dostával prý za to řád), profesor Steinherz však funkci přijal, což vyvolalo silné protizidovské demonstrace a stávkou fanatických studentů, požadujících jeho rezignaci. Po skončení aféry se Steinherz, jehož hlavním oborem byla církevní politika Habsburků a doba Karla IV., začal více věnovat židovským dějinám; byl mj. redaktorem všech devíti velmi kvalitních svazků *Ročenky společnosti pro Dějiny Židů v Československé republice*. (Podrobněji viz F. Kavka, *Památce S. Steinherze*, Židovská ročenka 1983/84. Zde jen základní data: S. Steinherz se narodil **16. 12. 1857**, tedy před **150 lety**, v rakouském Güssingu,

zemřel v terezínském ghettu v den svých 85. narozenin, tedy před **65 lety**.)

Před **55 lety**, **3. 12. 1952**, byla dokonána jedna z velkých justičních vražd komunistického režimu: po inscenovaném procesu s tzv. protistátním spikleneckým centrem v čele s R. Slánským bylo popraveno jedenáct vysokých úředníků a funkcionářů. Od podobných aktů té doby se proces a jeho výsledek odlišoval tím, že komunisté zde vraždili ve vlastních řadách a že jejich režim se ani nesnažil skrývat svůj antisemitismus.

Před **90 lety**, **8. 12. 1917**, zemřel v Praze rabín **ALEXANDER KISCH**. Narodil se 5. 10. 1848 v pražské rodině, která odvozovala svůj původ od Maharala. Po studiích na rabínském semináři ve Vratislavi, na univerzitách v Tübingenu a Paříži působil

Rabín Alexander Kisch. Foto archiv.

jako rabín v Mostu, v Curychu a Mladé Boleslavi, především však více než 30 let v pražské Maiselově synagoze. Je autorem historických a teologických prací (např. *Papst Gregors IX. Anklageartikel gegen den Talmud*, Obžaloba papeže Řehoře IX. proti Talmudu, 1874), jeho schopností využívaly i rakouské úřady, když ho jmenovaly inspektorem náboženského vyučování a profesorem náboženství. Působil také jako kazatel pro židovské vojáky v rakouské armádě.

FILIP BONDY, první rabín, který vedl bohoslužbu v češtině, zemřel skutečně před **100 lety**, 12. 11. 1907, nikoli v r. 1908, jak bývá v literatuře uváděno. V tom jsme měli v Kalendáriu Rch 11/2007 pravdu. Pravdou už ale není, že se narodil v Praze a byl bratrem mecenáše a průmyslníka Bohumila Bondyho. Upozornila nás na to laskavě paní Alena Vrbová z Prahy, které tímto děkujeme. Čtenářům se omlouváme. Opravte si, prosím: rodiště rabína F. Bondyho jsou Jinošice u Benešova. (tp)

NA SKOK V BRUSELU

Česká židovská komunita dostala možnost se prezentovat v Evropském parlamentu. Hlavním bodem prezentace byla vernisáž výstavy *Židé v Čechách a na Moravě*, instalované v jedné z nejvýznamnějších prostor bruselského „lidojemu“, v sále Yehudi Menuhina. Výstava z dílny Jana Kratochvíla, která navazuje na jeho předchozí projekty, seznamuje na téměř dvou desítkách panelů návštěvníky s přínosem židovských osobností Čech a Moravy české a světové kultuře, s židovskými památkami, tradicemi, svátky a s osudy židovské komunity u nás (v Brně, Plzni). Jako dva typické příklady zde byly uvedeny osudy dvou přeživších – Pynchese Narwy, vězně koncentračního tábora Osvětim, a Jiřího Švengera, důstojníka britského letectva. Chronologicky výstava nekončí rokem 1945, poukazuje na to, že perzekuce židovské komunity pokračovala i během komunismu. Samostatná část je věnována akci StB „Pavouk“, která probíhala od 50. do 80. let. Podle dochovaných údajů bylo v jejím rámci evidováno 9300 osob údajně židovského původu, některé odhady hovoří až o 20 000 osobách.

Překvapivou součástí prezentace bylo představení brněnského Městského divadla, které do Bruselu přivezlo hru rakouského dramatika Felixe Mitterera *V jámě lvové*, inspirovanou příběhem židovského herce, který se vrací na německá pódia v árijském přestrojení. Představení bylo přijato s ovacemi. A nebylo to jen nadšením bruselské české komunity nad nevšední akcí, jejíž poselství nabylo při očekávaném pochodu neonacistů Prahou nebyvalé aktuálnosti. Hra je napsána s opravdovým smyslem pro dramatictvo a emoce, které umocňuje i režie Stanislava Moši. Publikum ocenilo také herecké výkony Erika Parduse v hlavní roli, Aleny Antalové v roli jeho ženy Heleny připomínající osud Adiny Mandlové či Lídy Baarové.

Celá akce byla uspořádána z iniciativy poslanců Evropského parlamentu Petra Duchoně, bývalého primátora Brna, Jana Zahradila a Jaroslava Zvěřiny. Jim patří dík za výborný nápad a možnost prezentovat alespoň střípek z židovské minulosti a současnosti naší kultury.

Lze jen litovat, že vernisáž, jíž se účastnili zástupci Židovské obce Brno, FŽO, ale také Arnošt Lustig, nepřitáhla větší pozornost europoslanců. Snad si ji prohlédlo více lidí poté, i když délka trvání takových expozic je omezena. (Výstava se za dva týdny v rozšířené podobě přesunula do prostor českého stálého zastoupení při EU, a pak se snad vydá na další česká zastupitelství ve světě.) **TOMÁŠ KRAUS**

CHANUKA 5768

■ Židovská obec v Praze vás srdečně zve na oslavu svátku Chanuka, která se koná v sobotu **8. prosince** od 19–24 hodin v sálech Židovské radnice (Maiselova 18, Praha 1). Letos se uskuteční pod názvem *Chanuka v rytmu 30. let*.

V 19.30 začíná program ve společenském sále: J+V+W, K. Poláček, Carmen, Humoreska v podání Vladimíra Čecha, Jana Matěje Raka, Hany Frejkové, Kateřiny Duškové, Edity Adlerové, Tomáše Netopila, děti Launderových škol (za vedení Heleny Divecké) a hudebního doprovodu Jiřího Toufara a Jany Rychterové. Můžete se těšit i na skvělé iluzionistické kousky pana Neriona, který nechá zmizet nejen hodinky a peněženky, ale posléze možná i někoho z diváků...

Režie: Olga Strusková. Večerem provede Jan Čenský.

Ve 21.15 zahraje na klavír známé melodie jazzový pianista Vojtěch Eckert.

V sále ve 3. patře hraje od 21.00 stylovou hudbu k tanci i poslechu obecní šraml Ondřeje Ernyeie.

Stylové oblečení vítáno. *Těšíme se na vaši návštěvu!*

■ Prodej vstupenek v pokladně ŽOP od 19. listopadu. Cena: 120 Kč; důchodci a studenti: 60 Kč; k stání a po skončení hlavního programu: 50 Kč. Změna programu vyhrazena.

CHANUKA PRO DĚTI

■ Dětská chanuková oslava se koná v neděli **9. prosince** od 15.00 hodin v jídelně Židovské obce v Praze. Program: Zapalování svíček s panem rabínem Kollerem, divadlo Feigele zahraje příběh o Jonášovi a velrybě, nakonec budou ruční práce, hry, písničky a Aleš Klačer a jeho klaunské kousky. *Vstup a občerstvení pro děti zdarma.*

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(společenský sál, Maiselova 18, Praha 1)

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ Ve středu **12. prosince** v 15.00 přijde mezi nás známý baletní tanečník, herec a pedagog **Vlastimil Harapes**. Pořad se koná za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy. (Změna programu vyhrazena.)

Káva o čtvrté

■ Oblíbená diskusní odpoledne pokračují – ve čtvrtek **13. 12.** v 15.00 přijme pozvání prof. dr. **Vladimír Franz**, současný přední hudební skladatel a malíř. Je vskutku k nepřehlédnutí. Považuje své tělo za malířské plátno i umělecké dílo. A jaký je skutečně?

V průběhu odpoledně divácká soutěž – pro vítěze cena! Tradiční občerstvení, vstup volný. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, 3. patro)

■ 4. 12.: *Chanuka s Mišpachou*. Koncert skupiny Mišpacha proložený ukázkami

KULTURNÍ POŘADY

Kresba Carolina Sidon, 2007.

z Maharalovy knihy *Ner micva* (Světlo příkazu) o svátku Chanuka, kterou přeložil a okomentoval Jan Divecký. Vstupné 60 Kč.

■ 6. 12.: *Maimonidových Třináct článků víry*. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona. Článek čtvrtý: V naprosté věrnosti věřím, že Stvořitel, jeho jméno buď požehnáno, je první a je poslední.

■ 10. 12.: Rabín Daniel Mayer – *Skrytý smysl svátku Chanuka*. Přednáška bývalého vrchního českého zemského rabína, nyní žijícího v Izraeli.

■ 11. 12.: *Čeští Židé a levice I* – Petr Brod moderuje besedu na téma postoj české levice k Židům a postoj českých Židů k levici na počátku 20. století. Besedují: Mgr. Vít Štrobach (doktorand na Ústavu českých dějin FF UK), Mgr. Michal Frankl, PhD. (historik Institutu Tereziánské iniciativy).

■ 13. 12.: *Blízký východ včera a dnes*. Jeruzalém – genius loci Svatého města. Cyklus přednášek Ing. Jana Neubauera.

■ 17. 12.: Koncert skupiny Ester, která hraje židovské písně. Vstupné 60 Kč.

■ 19. 12.: Ženy v Bibli, ženy dnes. Díl X. – *Žena v Príslovích a prorockých knihách*. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských komentátorů a současných feministických komentátorek. Cyklus přednášek hebraistky Terezie Dubinové, PhD.

■ 20. 12.: *Já, Emilie Schindlerová* (Ich, Emilie Schindler). Přednáška prof. Eriky Rosenbergové (členky Židovské obce v Buenos Aires) o životě a osudu manželky Oskara Schindlera, která se spolu s ním podílela na záchraně stovky Židů z polského Golezowa. Ve spolupráci se Sudetoněmeckou kanceláří Praha. (Německy s tlumočením do češtiny.)

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče:** 16. prosince od 14.00: *Proč se slaví Chanuka?*

Příběh o velikém pronásledování Židů a o tom, jak jim Bůh odpustil. Prohlídka: Španělská synagoga. Jednotné vstupné 40 Kč.

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18 hodin a vstupné na ně je 20 Kč.

VÝSTAVY VE VKC:

■ Nathan Moskowitz: *Illuminated Synesthetic Symphonies* – pastely a oleje s náměty biblickými i s motivy židovských svátků výtvarníka a profesora neurologie žijícího v USA. Do 20. prosince 2007.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

■ 4. 12.: *Leo Perutz: Noc pod Kamenným mostem* (1997) – dramatický seriál z rudolfinské Prahy. Režie Hana Kofránková. V rámci cyklu *Židovská Praha v rozhlasové dramatické tvorbě* uvádí Mgr. Přemysl Hnilička. Příběh sedmý – *Džbánec s pálenkou*; Příběh osmý – *Dohořelá svíce*.

■ 6. 12. v 17.00: *Pod židovským kloboukem* – vernisáž výtvarných prací s židovskou tematikou, které vytvořili žáci Základní školy pro tělesně postižené z Brna. Vstup volný. Výstava je přístupna celý prosinec.

■ 11. 12.: *George Gershwin – rok 1924 – rok prvních velkých úspěchů:* Rhapsody in Blue a muzikál Lady, Be Good. Další díl z cyklu *Hudebníci z diaspory* uvede Jan Beránek.

■ 13. 12.: *Brněnské židovské osobnosti* – přednáška Mgr. Mileny Flodrové o některých významných židovských osobnostech náboženského, společenského i kulturního života, které se výrazně zapsaly do historie našeho města.

■ 18. 12. v 19.00: *Skladby židovských autorů pro dvě violoncella* – koncert. Zazní skladby Poppera, Offenbacha i jiných autorů v podání Jiřího Hoška a Dominiky Hoškové na dvě violoncella. Vstupné 50 Kč.

■ 20. 12.: *Tóra na radost* – přednáška o tom, jak Tóra mění vztah člověka k životu tím, že mu jako součet všeho vychází naděje a radost. Dozvíte se i to, jak od Tóry vede cesta až k židovským anekdotám. Přednášku vede ThMgr. Milan Klapetek.

■ Není-li uvedeno jinak, začínají akce v 19.00 a vstup na ně je 20 Kč.

OSUDY ZMIZELÝCH NA SUŠICKU

■ U příležitosti 65 let od deportací Židů ze Sušicka pořádá Městský úřad v Sušici a Národní památkový ústav Plzeň výstavu dobových fotografií a dokumentů. Výstava je přístupna v podkrovních prostorách sušické radnice a potrvá do 7. prosince.

ŠLÉPĚJEMI STALETÍ

■ Federace židovských obcí pořádá stejnojmennou výstavu o historii jihlavských Židů. Je přístupna ve všední dny (od 9 do 16 hod.) do konce ledna 2008 v obřadní síni židovského hřbitova v Jihlavě a doprovázejí ji obrázky dětí ze zdejší ZŠ v Jungmannově ulici. (Klíče od síně lze zapůjčit v prodejně Květinka naproti vstupu na hřbitov.)

POZNÁVACÍ ZÁJEZD DO IZRAELE

■ Sochnut zve všechny mladé lidi od 18 do 27 let, kteří mají právo návratu a ještě nebyli nikdy organizovaně v Izraeli, na poznávací zájezd, a to od 7. – 17. 2. 2008. Veškeré další informace přes e-mailovou adresu: sochnut@volny.cz. *Sochnut Praha*

SŽOV

■ Sdružení židovských odbojářů a vojáků v Praze svolává poslední letošní schůzi na čtvrtek 13. prosince do 3. patra Židovské radnice, Maiselova 18. Počátek Chanuka oslavíme společně s přáteli z dalších organizací a se členy našich rodin v úterý 4. 12. v 18 hodin, tamtéž. Těšíme se na setkání se všemi, kteří mohou přijít! (Schůzka výboru SŽOV bude 4. 12. v 11.00 v klubu Gešer.) *eb*

DENNÍ CENTRUM SENIORŮ

■ Každý den máme pravidelné aktivity, podrobněji: www.dcs-zop.wz.cz. Zvláštní nabídka: 6. 12. od 10.30 – chanuková beseda s rabí K. E. Sidonem; 11. 12. od 10.30 – tančíme s Mgr. P. Veletou, chanuková oslava; 19. 12. od 14.00 – mozkový jogging s Dianou. Kontakt: tel.: 226 235 100–102.

WIZO

■ Milé členky, prosincová schůze se koná v úterý 18. 12. od 15.00 ve velkém sále v Maiselově ulici. Výbor dne 12. 12. od 15.00 v Jáchymově ulici. *zv*

O SKUPINĚ WIZO V OSTRAVĚ

■ Ostravská pobočka WIZO pracuje již deset let. Scházíme se vždy třetí středu v měsíci a naše aktivity jsou velmi různorodé: besedy; návštěvy generálních zkoušek oper v moravskoslezském Národním divadle; poslech ukávek z českých a světových literárních a hudebních děl. Někdy jsou problémy s počasím a dopravou. Přijde velmi vhod, když pracovnice zdravotní agentury Tikvah poslouží potřebným a dopraví je na naše setkání.

V září jsme se potěšily hojnou účastí našich členek. Téma bylo literární. – kniha Vojtěcha Zamarovského *Objevení Troje*. Zaujala nás metoda studia jazyků, kterou si Heinrich Schliemann vypracoval, aby zvládl cizí jazyk za šest týdnů. Po přečtení ukázky z knihy jsme besedovali o tom, jak probíhá výuka jazyků u nás.

Informace o životě v Izraeli a o činnosti WIZO získáváme z čtvrtletníku *WIZO Review* z Izraele a z besed s naším bývalým členem, panem Petrem Bachrachem, který nyní žije v Izraeli a přijíždí do Ostravy.

Jako příští akce chystáme besedu o staré Ostravě a přednášku z oboru psychologie.

Zuzana Skácelová, předsedkyně skupiny

INZERCE

■ Člen ŽO koupí česko-hebrejské vydání Pěti knih Mojžišových (Pentateuch). Nabízím 1500 Kč. Tel. 723 462 185.

■ Pronajmu 2 + kk s balkonem, 60 m², atypický, výhled na JZ, nová zástavba, 5 minut od metra Hůrka, volný od prosince. Tel.: 724 663 614.

VÝZVY, ZPRÁVY**INZERCE**

■ Hledáme práci v obchodní sféře v Havířově. Tel.: 739 166 285. Zn.: Spěchá.

■ Prodám dům v Mořině, 4 km od Karlštejna, bývalá synagoga, jsem jediný majitel, přízemek 4 místností, v prvním patře sál, suché WC, cena 500 tisíc. Tel.: 775 058 313.

VÝZVA

■ Hledám pamětníka židovského sirotčince v Belgické 25 pro účel seminární práce *Historie budovy Lauderových škol*. Uvítám i jiné informace o tomto tématu. Tel.: 776 647 147.

SEZNÁMENÍ

■ Som 37/168/60, slobodný, rád by som sa zoznámil s inteligentným dievčatom do 35 rokov, ktoré má rado prírodu a vidiek. Odpovedi do redakcie. Zn.: Nitranský kraj.

BÁSEŇ PRO EGONA LEDEČE

■ V létě jsem se jako violoncellistka zúčastnila hudebních kurzů a festivalu terezínského hudby *Historia Muzika ve Zikaron* v kibucu Givat Chajim v Bejt Terezín. Účastníci kurzů byli mladí Izraelci, tři Poláci, dvě zpěvačky z Německa, klavírista z Vídně. Já jsem byla jediná z Česka. Byli jsme rozděleni do různých souborů podle skladeb, které jsme studovali pod dohledem vynikajících profesorů a na závěr festivalu je měli provést na koncertě. Celý týden zněla kibucem hudba Ullmanova, Kleinova, Schulova, Simonova, Leděčova a dalších terezínských skladatelů.

Jednoho večera jsem po telefonu líčila své babičce, Helze Hoškové, že hráme Leděčovo klavírní trio. Hned mi připomněla, že její tatínek (můj pradědeček) Otto Weiss věnoval Egonu Leděčovi báseň, která vyšla v jeho sbírce *Tak bolely hvězdy* (1998 v nakladatelství Sefer). Paní Anita Tarsi (ředitelka Bejt Terezín) mi okamžitě verše vyhledala v jejich archivu. Báseň přeložili do hebrejštiny a angličtiny a požádali mě, abych ji na koncertě recitovala před naším vystoupením se skladbou Egona Leděče.

Koncerty se konaly v sále v Bejt Terezín a v památníku Jad vašem v Jeruzalémě. Byla jsem dojatá a zároveň hrdá na to, že mohu v Izraeli hrát skladbu terezínského autora a přednést verše, které můj pradědeček napsal před dvaadesát lety v terezínském ghettu (zahynul 1944 v Osvětimi).

Chtěla bych poděkovat izraelskému velvyslanci, které mě na cestu vybavilo průvodním dopisem, a společnosti El Al za bezpečnou přepravu hudebního nástroje.

Dominika Hošková

ŽNO BANSKA BYSTRICA

Srdečně blahoželáme našim členom, ktorí oslávili a oslavia svoje narodeniny: pani Ružena Becková, nar. 13.11. – 80 rokov; pani Johana Ambrošová, nar. 23.11. – 75 rokov a pani Alica Frühwaldová, nar. 11.12. – 60 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO BRATISLAVA

Srdečne blahoželáme našim jubilantom, ktorí v **decembri** oslavia: pani Margita Andříkováová, nar. 17.12. – 84 rokov; pani Alica Bíliková, nar. 26.12. – 83 rokov; pani Helena Borská, nar. 20.12. – 80 rokov; pani Mária Cignová, nar. 15.12. – 79 rokov; pani Alžbeta Denková, nar. 8.12. – 85 rokov; pani Rozália Frýdová, nar. 12.12. – 85 rokov; pán Henrich Fundárek, nar. 20.12. – 79 rokov; pán Dr. Pavel Gross, nar. 9.12. – 72 rokov; pán Ramon Haas, nar. 26.12. – 50 rokov; pán Alexander Hauska, nar. 14.12. – 83 rokov; pani PhMr. Oľga Horská–Hadrabová, nar. 9.12. – 72 rokov; pani Matilda Hrabovecká, nar. 16.12. – 83 rokov; pani Dagmar Chorvátová, nar. 23.12. – 60 rokov; pán Ivan Javor, nar. 18.12. – 60 rokov; pani Klára Jesenská, nar. 20.12. – 90 rokov; pán Viliam Kamenický, nar. 18.12. – 90 rokov; pani Marie Kannová, nar. 23.12. – 87 rokov; pani Oľga Kéryová, nar. 17.12. – 85 rokov; pani Terézia Lorinová, nar. 13.12. – 91 rokov; pani Ing. Eva Mosnáková, nar. 16.12. – 78 rokov; pán Ing. Peter Redlich, nar. 11.12. – 65 rokov; pani Jana Sliuková, nar. 16.12. – 81 rokov; pani Eva Stinová, nar. 6.12. – 90 rokov; pani Herta Vyšná, nar. 19.12. – 77 rokov; pán Ladislav Wister, nar. 11.12. – 89 rokov; pani Eva Zobelová, nar. 24.12. – 60 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **prosinci** oslavujú: pan Jiří Berger, nar. 22.12 – 63 let; pan Dmitrij Flajšmann, nar. 22.12 – 63 let; paní Olga Flasarová, nar. 16.12. – 54 let; paní Ružena Fuchsová, nar. 11.12. – 84 let; paní Eva Němečková, nar. 15.12. – 57 let; paní Tatjana Pelíšková, nar. 24.12. – 52 let; paní Jana Řezníčková, nar. 18.12. – 83 let; pan André Josef Spitzer, nar. 22.12. – 81 let; paní Magdalena Shira Strachová, nar. 14.12. – 33 let a pan Hanuš Veselý, nar. 4.12. – 83 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **prosinci** oslavujú: pan Otto Grosz, nar. 27.12. – 71 let; paní Marta Chodová, nar. 5.12. – 29 let; pan Tomáš Bergman, nar. 30.12. – 54 let; paní Eliška Sommerová, nar. 18.12. – 23 let; paní Cecilie Šetelíková, nar. 30.12. – 81 let; slečna Lyubov Tyrpaková, nar. 8.12. – 16 let a pan Stephen

Wolkowicz, nar. 4.12. – 74 let. *Ad mea veesrim šana!*

Poděkování Česko-německému fondu budoucnosti

Synagoga v Děčíně v letošním roce slaví 100. výročí vysvěcení. Při této příležitosti probíhá tento podzim Festival židovské hudby. Řada představení by se nemohla konat bez finanční podpory Česko-německého fondu budoucnosti. Do projektu realizace koncertů a vzájemné výměny představení – „Děčín pro Drážďany, Drážďany pro Děčín“ – se zapojila Židovská obec Drážďany. Díky Fondu budoucnosti se uskuteční vystoupení českých souborů v drážďanské obci. Trio Nigun, duo Monika Žáková a J. Matěj Rak a duo Hana Frejková a Michal Hromek se představí německému publiku na konci listopadu a v prosinci. Na oplátku si měla děčínská obec možnost poslechnout německé dívčí trio Rada synergica a pěvecký sbor z Drážďan. *žod*

ŽO KARLOVY VARY

Blahopřejeme paní Magdě Horetzké, která dne 18. 12. slaví 85 let. *Ad mea veesrim šana!*

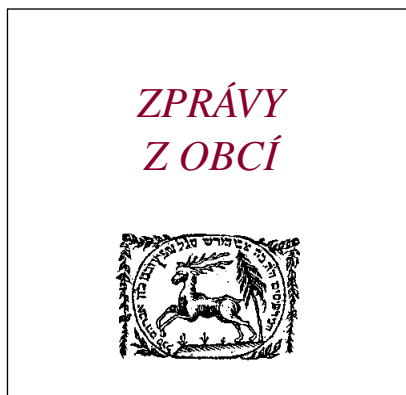
ŽNO KOŠICE

Všetrým, ktorí v **decembri** majú jubileá, prajeme pevné zdravie a všetko najlepšie. Sú to: pani Ernestína Krenková, nar. 24.12. – 99 rokov; pani Alžbeta Neufeldová, nar. 21.12. – 93 rokov; pani Lora Quitová, nar. 26.12. – 92 rokov; pán Karol Šimonovič z Bardejova, nar. 23.12. – 91 rokov; pán Karol Malý, nar. 28.12. – 91 rokov; pani Anna Gregušová, nar. 21.12. – 89 rokov; pani Magda Zádorová, nar. 22.12. – 88 rokov; pani Berta Šimonovičová z Bardejova, nar. 20.12. – 87 rokov; pán Zoltán Grossmann, nar. 19.12. – 86 rokov; pán Vojtech Záhorský, nar. 24.12. – 85 rokov; pani Edita Šalamonová, nar. 4.12. – 84 rokov; pani Anna Kunovská, nar. 10.12. – 83 rokov; pán Mikuláš Deutsch, nar. 30.12. – 82 rokov; pani MUDr. Juliana Filová, nar. 13.12. – 71 rokov a pán Ing. Michal Klein, nar. 6.12. – 70 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

S lítostou oznamujeme, že zomrela pani Klára Moškovičová (83 r.). Pohreb sa konal dňa 5. 11. 2007 na židovskom cintoríne v Košiciach. Rozlúčil sa a pohrebné bohoslužby vykonal pán rabín Jossi Steiner. Smútiacim vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

ŽO LIBEREC

V **prosinci** oslavujú tito naši členové: pani Michaela Pejpalová-Machová, nar. 9.12. –

29 let; slečna Sára Wienerová, nar. 13.12. – 16 let a pani Rašela Lebovičová, nar. 17.12. – 95 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OLOMOUC

V měsíci **prosinci** oslaví narozeniny tito členové: pan Miroslav Dostál, nar. 25.12. – 51 let; pani Edita Šťastná, nar. 26.12. – 83 let; pani Alžběta Večeřová, nar. 19.12. – 77 let; pan MUDr. Oto Košta, nar. 14.12. – 51 let; pan Martin Cvrkal, nar. 27.12. – 34 let a pani Doc. PhDr. Lucy Topolská, nar. 31.12. – 74 let. Blahopřejeme! *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **prosinci** oslavují tito členové naší obce: pan PhDr. Jozef Černek, nar. 19.12. – 74 let; pani Renata Gregorová, nar. 24.12. – 38 let; pani Hildegarda Jirousková, nar. 17.12. – 86 let; pani Věra Klečková, nar. 19.12. – 81 let; pani Marie Koštejnová, nar. 19.12. – 25 let; pan Ing. Roman Mamula, nar. 13.12. – 41 let; pan Jindřich Markovič, nar. 8.12. – 60 let; pani Kateřina Petříková, nar. 17.12. – 83 let; pani Ing. Eva Spasovová, nar. 4.12. – 38 let; pan Alfréd Synek, nar. 11.12. – 82 let a pan Ing. Vladimír Weiss, nar. 30.12. – 61 let. *Ad mea veesrim šana!*

Se smutkem oznamujeme, že ve věku 83 let zemřela pani Pavla Buchtová.

ŽO PLZEŇ

V **prosinci** oslaví narozeniny tito naši členové: pani Eva Šašková, nar. 23.12. – 56 let; PhDr. Peter Braun, nar. 25.12. – 59 let; pani Hana Herzová, nar. 13.12. – 58 let; pani Helena Janečková, nar. 20.12. – 36 let; pan Evžen Czinner, nar. 30.12. – 85 let. Všem oslavencům přejeme hodně zdraví a síly do dalších let, hodně štěstí a osobní spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

Se zármutkem oznamujeme, že nás dne 26. 10. navždy opustila naše dlouholetá členka pani Gertruda Roubíčková.

ŽO PRAHA

V **prosinci** oslavují tito naši členové: pani Jitka Flusserová, nar. 4.12. – 85 let; pani Marie Formanová, nar. 21.12. – 84 let; pani Vlasta Fošenbauerová, nar. 21.12. – 95 let; pani Regina Froňková, nar. 30.12. – 85 let; pan Artúr Grünzweig, nar. 10.12. – 82 let; pan Alfred Hartmann, nar. 30.12. – 93 let; pani Filipína Herrlichová, nar. 11.12. – 83 let; pani Františka Hlaváčková, nar. 2.12. – 83 let; pani Jarmila Horalová, nar. 27.12. – 91 let; pani Alice Horská, nar. 15.12. – 81 let; pan Eric Hübscher, nar. 11.12. – 87 let; pani Lila Jemelková, nar. 24.12. – 84 let; pani Stella Löblová, nar. 28.12. – 83 let; pan Arnošt Lustig, nar. 21.12. – 81 let; pan Ondřej Zádor, nar. 23.12. – 95 let; pani Markéta Nováková, nar. 5.12. – 85 let; pani Helena Oesterreicherová, nar. 23.12. – 82 let; pani Zuzka Podmelová, nar. 10.12. – 86 let; pan Miloš Povondra, nar. 9.12. – 83 let; pan Emil Svátek, nar. 15.12. – 81 let; pani Lydia Tulačková, nar. 20.12. – 81 let; pan Zdeněk Tumlíř, nar. 8.12. – 83 let a pan Oldřich Vinař, nar. 9.12. – 82 let. *Ad mea veesrim šana!*

S lítostí oznamujeme, že dne 29. 10. zemřela ve věku 83 let naše členka pani Anna Ziegová.

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V **decembri** majú sviatok narodenín nasledovní členovia našej komunity: pani Eva Róthová, nar. 13.12. – 67 rokov; pani Oľivia Winterová, nar. 14.12. – 92 rokov; pán MUDr. Dušan Rybár, nar. 18.12. – 62 rokov; pán Róbert Princ, nar. 20.12. – 53 rokov a pani Anna Gregušová z Košic nar. 21.12. – 89 rokov. Prajeme týmto našim členom pevné zdravie, veľa šťastia a radosť v živote. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

Blahopřejeme **prosincovým** jubilantům: slečna Anna Birková, nar. 2.12. – 45 let; pani Klára Lavičková, nar. 28.12. – 87 let; pan Jiří Merta, nar. 4.12. – 14 let; pani Věra Pešínová, nar. 22.12. – 62 let; pan František Váňa, nar. 27.12. – 35 let; slečna Natalie Krásová, nar. 19.12. – 27 let; pani Alice Sikytová, nar. 5.12. – 43 let a pani Sonja Kračmerová, nar. 1.12. – 82 let. *Ad mea veesrim šana!* přeje teplická obec.

Oznamujeme, že dne 31.10. zemřela naše členka pani Charlota Karešová ve věku nedožitých 82 let.

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

Blahopřejeme našim členům, kteří v **prosinci** oslaví své narozeniny: pani Aleně Borské, pani Heleně Klimentové a panu Karlu Kumperovi. Přejeme hodně zdraví a osobní pohody. *Ad mea veesrim šana!*

ANGELA MERKELOVÁ A ÍRÁNSKÁ HROZBA

Německá kancléřka Angela Merkelová získala v listopadu od Ústřední rady německých Židů prestižní Cenu Lea Baecka. Při této příležitosti prohlásila, že cítí zodpovědnost za boj proti rasismu a za posilování vztahů mezi Němci a zdejší židovskou komunitou. A také za ochranu Izraele před nukleárními ambicemi Íránu a jeho plány vymazat Izrael z mapy světa: „Trvalo víc než čtyřicet let, než Německo jako celek přijalo odpovědnost, kterou nese za bezpečnost Izraele.“ ... „Pouze tím, že přijmeme německou minulost, můžeme položit základy budoucnosti. Jen pokud uznáme svou odpovědnost za morální katastrofu německé historie, můžeme budovat lidskou budoucnost.“ Tato odhodlanost bude dle Merkelové posuzována podle toho, jak Německo dokáže reagovat na nebezpečí hrozící Židům uvnitř svých hranic, ale i mimo ně – konkrétně vůči hrozbě, již představuje současný íránský režim.

RABI NACHMAN NENÍ NA PRODEJ

Hrob rabiho Nachmana z Braclavi, zakladatele hnutí braclavských chasidim, není na prodej! To prohlásili představitelé ukrajinského ministerstva zahraničních věcí v reakci na pokusy získat do soukromého vlastnictví místo, k němuž každoročně putují tisíce chasidů. (O hrob projevuje údajně velký zájem jeden místní obchodník, jemuž chasidé dluží peníze za opravu svého centra.) Současně oznámili zřízení funkce zmocněnce, který se bude zabývat záležitostmi týkajícími se rasismu, xenofobie a diskriminace a koordinovat postup vůči nim s dalšími ministerstvy. O Nachmanově hrobu se jednalo i při listopadové návštěvě prezidenta Juščenka v Izraeli: prezident slíbil reboho následovníkům, že o jeho hrob bude postaráno, a uklidnil je, že jako kulturní památka rozhodně není ke koupi.

„SOVĚTŠTÍ“ ŽIDÉ SLAVÍ VÝROČÍ

V prosinci uběhne čtyřicet let od demonstrace, při níž čtvrt milionu lidí pochodovalo po washingtonském Mallu a projevilo tak solidaritu s perzekvovanými sovětskými Židy.

Sovětský režim od šedesátých let odmítal Židům umožnit odchod do Izraele a boj „refuzniků“ (odmítnutých) s komunistickými úřady našel velkou podporu v USA. Na pomoc sovětským Židům zde postupně vzniklo masové hnutí pod vedením Jacoba Birnbauma (viz Rch 7/2004) – jeho úsilí vyvrcholilo zmíněnou demonstrací. Od roku

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Bedřich Feigl, Pohled na Jeruzalém ze severovýchodu. ŽMP.

1987 odjelo z bývalého SSSR na 1,5 milionu Židů, zůstává jich ještě asi milion. Výročí demonstrace si americký Senát připomněl rezolucí, v níž současně zaznamenal stoupající násilí vůči Židům žijícím v Rusku, na Ukrajině a v Bělorusku.

ŽIDOVSKÁ CHUDOBA V USA

„Židovská chudoba“ určitě není termín, který by odpovídal vžitým stereotypům. Nicméně ve Spojených státech i Izraeli představuje tento jev vážný problém. Podle údajů Americké židovské federace žije 15 až 20 % amerických Židů pod hranicí chudoby. V New Yorku, v metropoli s nejbohatší židovskou komunitou na světě, se s chudobou potýká čtvrtina zdejších Židů. Nejvíce chudých (27 %) se nachází mezi ultraortodoxními rodinami v Brooklynu, dále mezi ruskými přistěhovalci (23 %) a handicapovanými a nezaměstnanými (16 %).

MRAKODRAP NAD SYNAGOGOU

Vedle Nožkyovy synagogy, jediného předválečného varšavského templu, který přežil druhou světovou válku, má vyrůst mrakodrap. V něm budou úřadovny a komerční prostory, ale také košer restaurace a modlitebna. Varšavská obec tím sice získá prostor i finanční prostředky na svůj rozvoj, nicméně mrakodrap vedle synagogy nezbuzuje u všech zdejších Židů nadšení.

„To je snad špatný vtip,“ komentovala plán ředitelka Židovského historického ústavu E. Bergmanová a dodala, že obrovská moderní stavba naruší historický charakter místa. Synagoga sice nebyla uvnitř ghetta, nicméně domy kolem ní svým vzhledem budovám bývalé židovské čtvrti odpovídají.

TURECKO CHCE PAMÁTNÍK

Turci by rádi v Jeruzalémě na úpatí Chrámové hory, nedaleko Zlaté brány postavili památník svým padlým, kteří tu během první světové války bojovali s Brity na obranu osmanské říše. Pomník by měl být tři metry vysoký a měla by na něm vlát turecká vlajka. Islámská náboženská rada, která pozemky Chrámové hory kontroluje, již pro tento účel vyčlenila parcelu. O plánu bude jednat ještě jeruzalémský magistrát. Naposledy se podobný problém řešil v roce 1967, po šestidenní válce. Tehdy arabské obyvatelé východního Jeruzaléma žádali o svolení postavit několik památníků vojákům jordánské legie, kteří zahynuli v bojích o Jeruzalém. Nakonec vznikl ústřední památník na počest padlým ve všech bitvách této války.

STROM ANNE FRANKOVÉ ZACHRÁNĚN

Amsterdamský soud rozhodl, že kaštan, který stojí na dvoře domu, v němž se s rodiči za války skrývala Anne Franková, zatím může zůstat na svém místě. Obrovský kaštan patří k nejstarším stromům ve městě (jeho stáří se odhaduje na 150–170 let) a městské úřady ho chtěly porazit, protože údajně ohrožuje okolí. Na jeho obranu se však zvedla vlna odporu – obránci zdůrazňovali, že Anne Franková se o stromu několikrát zmiňuje ve svém deníku a že pro ni znamenal symbol svobody. *am*

חַנּוּךְ יְרוּשָׁלַיִם
חַנּוּךְ יְרוּשָׁלַיִם
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 12. 2007. **Cena 15 Kč**